

GEOGRAPHISCH
ZAKBOEKJE.

尾張

伊藤氏花繞書屋藏

輿地紀畧

安政五年戊午新春開雕

GEOGRAPHISCH
ZAKBOEKJE
VOOR DE
NEDERLANDSCHE JEUGD,
OF
KORTE BESCHRIJVING
DES GEHEELEN
AARDRIJKS,
BENEVENS HET NOODIGE ONDERRIGT
AANGAANDE DE
GLOBE, DE KAARTEN,
EN DERZELVER GEBRUIK.

Erfde Druk.

Op nieuw nagezien en, inzonderheid naar den
tegenwoordigen staat en de laatste Staat,
kindige verdeeling der Landen, ver-
anderd en verbeterd.

TE LEYDEN BIJ
D. du Mortier en Zoon.
1829.

Wij stellen ons neyt, tot het drücken en uit-
 geven van dit Werkje, onder de bescherming
 der wet, en zullen elken Nadrukker, Verkoep-
 per of Verpreider van nagedrukte Exemplaren
 van hetzelve, geregtelyk vervolgen.

D. du Mortier Doon

65-1097

文庫8
 C 1182

uitvoering. byt als openloedig

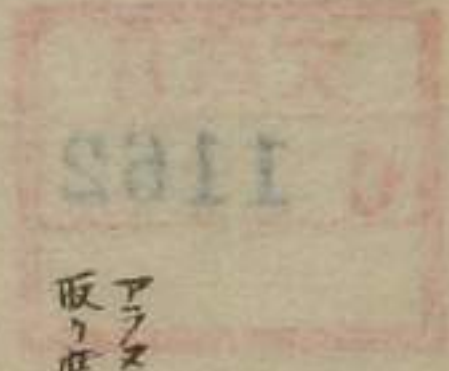
VOORBERIGT
 VOOR DEN
 ACHTSTEN DRUK.

Het Geographisch Zakboekje, voor eenige jaren bij
 ons uitgegeven, heeft dan zulk eene goedkeuring bij onze
 Landgenooten gevonden, en is, ten dienste der jeugd, op
 de scholen zoowel als bij privaat onderwijs, zoo menig-
 vuldig gebruikt geworden, dat wij er zeven achter-
 eenvolgende drukken geheel van hebben uitverkocht.

Dankbaar voor een zoo uitnemend gunstig onthaal van
 dit Werkje, en begeerig, om hetzelve bij elke nieuwe
 uitgave aan de gesteldheid der wereld op den eigen
 oogenblik gelijkvormig te maken, hebben wij hetzelve,
 inzonderheid bij dezen achtsten druk, in handen
 van een Aardrijkskundigen gesteld, ten einde de aller-
 gewigtigste veranderingen, welke de Acte van het WE-
 ENER-Congres van den 9. Junij dexes jaars medevoert,
 en meer andere, met genoegzame naauwkeurigheid
 in hetzelve mogten worden vermeld.

Dit kon zonder eene hinderlijke vergrooting van
 dit Zakboekje en buiten verhoging van deszelfs pri-
 js geschieden, byaldien men zich van eene uitvoe-
 rige beschrijving van Frankrijk en het Koninkrijk

aanneemlyk. byn. m. die men niet valden kon
gedoogen. d. m. men deigen 適用
— m. m. kullden, talsanten, 適用
2. uitmeiding. 2 d. buiten taid, 適用
buitensprong, 適用

des Nederlanden onthield. En nu maakte de tegen,
moordige onzekerheid der Fransche zaken genoegzaam
alle uitweiding daarover onraadzaam; en hoe uitrol,
rig ons eigen Land ook in dit Werkje had mogen
worden beschreven, al, wat er in hetzelfde deswegens
had kunnen worden vermeld, zou voor de behoefte
van onze jeugdige Landgenooten nog steeds onvoldoende
zijn gebleven.

Deze behoefte vordert een afzonderlijk leerboekje,
dat van geen minderen omvang zij, dan dit tegenvoor,
dige, en de Nederlandsche jeugd haar Vaderland,
zelyktijdig met, zoo niet zelfs voor, alle andere lan,
den, en zoo veel vollediger, leere kennen, als die
jeugd meer belang bij haar Vaderland, dan bij enig
ander land der wereld, heeft. Een leerboekje dat
wij haar daarom met den meest mogelyken spoed
hopen aan te bieden.

Langs dexe mij wenschen wij al meer-en-meer
het onse bij te dragen, om de leirgrage jeugd van
dit Rijk vroegtijdig, in eene aan hare behoeften
evenredige mate, met hetzelfde in de verdere werl,
ld bekend te maken; en, voor zoo veel hare vol,
gende omstandigheden zulks gedoogen zullen, tot
de verdere beoefening eener Wetenschap op te lei,
den, welke men teregt met den naam van onont,
beerlyken fakkel voor menige andere Wetenschap
bestempelt. Bedient die jeugd zich van haren
kant met zoo veel ijver van dit werkje, en het
Andere aangekondigde, als wij tot derzelver daar,

hij ontrield hem dat hij hem scheldlyk om as
beklaggen ienunt —, medelyden

stelling aangewend hebben, en aanwenden zullen, dan
zal zij zich deswegens evenmin beklagen, als wij moeite
en kosten verloren zullen behoeven te rekenen.

1815.

Tot dijs verre het Voorberigt voor den ACHTSTEN
DRUK, waarbij mij niets te voegen hebben, dan hetgene
op den titel dixer, bij de vermelding van dexe EL,
FDEN DRUK, ter naaere toelichting gervegd is.

DE UITGEVER S.

GEOGRAPHISCH ZAKBOEKJE.

I. Hoofdstuk.

Over de Geographie in het algemeen, derzelver
nuttigheid en aangenaamheid.

1. Vr. Wat is de Geographie of Aardrijksbeschrijving?

A. De Geographie is die wetenschap, welke ons den
Aardbol, waarop wij ons bevinden, benevens derzelfs be-
woners en voortbrengfels leert kennen.

2. Vr. Is het ook nuttig die wetenschap te leeren?

A. O ja, dit is zeer nuttig. Want zij toont ons
de gesteldheid aan, van de plaats, die wij, als men-
schen, bewonen; daar zij ons, op ons gemak, den gee-
len Aardkloot doet beschouwen, ons de wijze ligging
van deszelfs bijzondere deelen voor oogen stelt en den
groeten overvloed van wateren aantoot, welke die
deelen van elkanderen scheidt.

3. Vr. Ontwikkel mij de nuttigheid dier weten-
schap nog wat nader?

A. Zij doet ons in elk land zoo vele verschil-
lende soorten van dieren, boomen, planten, bloe-

men enz. opmerken, als er gevonden worden, - zij wijst ons het bewonderenswaardigste aan in de Natuurlijke Historie, en de verschillende voortbrengselen der natuur. Zij opent ons dus, als het ware, den schoot der aarde en den diepsten afgrond der wateren, om ons de grootste geheimen der natuur te ontdekken.

4. Nr. Wat leert zij ons verder?

A. Zij leert ons daar benevens de onderscheidene gewoonten en levenswijzen van alle bekende volken der wereld kennen, en toont ons het groote verschil in taal, godsdiens, regeringsvorm en wetten, handwerken, koophandel enz. aan, dat er bijkans aan ieder oord plaats vindt. Zonder haar is men buiten staat om zich eenige juiste denkbeelden van de geschiedenis te vormen, - en de aardrijkskunde komt bijkans in alle andere wetenschappen te-pas.

5. Nr. En zou het aanleeren dier wetenschap ook wel eenige aangenaamheid met zich roeren?

A. Ja, deze aangenaamheid is niet minder groot dan haar nut. Hoe vermakelijk toch is het niet, met zijne oogen op eene kaart die uitgebreide landen te doorloopen, welke anderen niet gezien hebben, dan met zeer groote kosten en met gedurig gevaar hunner levens! Hoe aangenaam is het niet, in minder dan eenen dag, een reis rondom de wereld te doen, de zeeën door te zeilen, al de Rijken, Staten en Provinciën te doorloopen, hunne voornaamste steden te bezoeken, en den loop van derzelver rivieren te volgen! Ja men kan zich met de voornaamste reizigers ins-

chepen, hen in hunne lange reizen volgen, dezelve koerszen nemen, die zij gekoefd hebben, en eindelijk weder komen bij de plaatsen, waarvan zij eerst uitgegaan waren, en wel zonder eenig gevaar van onweer of schipbreuk te lyden.

6. Nr. Geef deze wetenschap ook eenige streelende aandoeningen?

A. Ja, welke streelende aandoeningen verschaffen ons deze verschillende reizen niet; welk een vreesheid van voorwerpen bieden zij ons niet aan! Al wat zij aan het oog vertoont streelt en verrast het ziele. In al, wat men gewaar wordt, ziet men niet dan uitmuntende en prachtige teekenen der oneindige wijsheid en magt van een Opperwezen; en al hetgeen men ziet, leidt ons op tot zijne eer, tot verheerlijking zijner ondoorgrondelijke wijsheid, groote magt en onuitsprekelyke goedheid.

II. Hoofdstuk.

Over de middelen om de Geographie te leeren.

1. Nr. Naan welke middelen bedient men zich om de geographie te leeren?

A. Naan Globen en Kaarten.

a. Over de Globen en derzelver gebruik.

2. Nr. Wat verstaat zij door de globe?

A. Daardoor verstaat men een bol waarop vele cir-

skels geschreven zijn, en die de aarde of den hemel ver-
beeldt; weshalve men denzelven ook in eene aard-
en hemel-globe onderscheidt.

3. Vr. Wat verstaat gij door den Hemel?

A. De hemel is in de aardrijks- en sterrekunde die
grootte uitgestrektheid, waar de sterren in eene ontel-
bare menigte plogkeren. Hij schijnt zich dagelijks, met
al die sterren, door middel van eene beweging, die van
het oosten naar het westen gaat, rond te draaien.

4. Vr. Wat verstaat gij door de aarde?

A. Die bol, welke ons van God ter bewoening is gege-
ven; hij is bijna rond, zijnde van de polen wat plat ge-
drukt.

5. Vr. Zou de aarde waarlijk rond zijn?

A. Ja, dit blijkt onder anderen uit de ronde sch-
aduw, die zij bij de maan-eklippen op de maan geeft;
een vierkant ligchaam zal toch nimmer eene ronde sch-
aduw geven.

6. Vr. Beweegt zich de zon om de aarde, of de aarde
om de zon?

A. De aarde beweegt zich om de zon, alhoewel dit,
in den eersten opslag, wat meend moge voorkomen.

7. Vr. Hoe bent gij dit?

A. Het is veel natuurlijker dat een kleiner ligchaam
zich om een grooter beweegt, dan een grooter om een
kleiner; en dat een ligchaam, dat beschouwd moet
worden, zich om het lichtgevende, de zon, beweegt, dan
dat de zon zich om hetzelve bewegen zoude.

8. Vr. Doch verscheidene plaatsen uit den Bijbel
strijden tegen dit gevoelen?

A. Deze moet men onwettig en als eene gezigt,
kündige waarheid verstaan, even als wanneer men leest
dat de scheepvlieden zagen dat hun enig land, na
deerde.

9. Vr. Hoe zijn deze globen nu verder gesteld?

A. Doordat de hemel eene dagelijksche schijnbare
beweging heeft (want het is geene waar, maar zij
vertoont zich alleen door die van de aarde zoo aan
ons,) zoo heeft men ook deze globen beweegbaar
gemaakt, op twee punten, die de polen, of assen,
ten, worden genoemd, en wel de eene polus Arcticus,
of noordpool, die hier te land gezien kan wor-
den, en de andere polus Antarcticus, zuidpool, of zuid-
asspunt, die nooit in Europa gezien wordt.

10. Vr. Wat heeft men omtrent deze beide polen
nog op te merken?

A. Dat men nopens dezelve onderstelt, dat zij
de uiteinden zijn van eene rechte linie, om welke
de schijnbare beweging des hemels geschiedt. De-
ze linie wordt as, of spil, genoemd.

11. Vr. Hoe verdeelt men de cirkels, die op die
globen getrokken zijn?

A. In groote en kleine cirkels.

12. Vr. Hoe vele groote cirkels zijn er; en hoe
worden die genoemd?

A. Vier; als: 1. de Equinoctiale lijn 2. de Zonne,
weg, 3. de Meridiaan of middagcirkel, 4. de Horizon
of Gezigtcirkel.

13. Vr. Hoe vele soorten van kleine cirkels

zijn er, en hoe noemt men die?

A. Drie; als: 1. de Keerkringen, 2. de Poolcirkels, en 3. de Parallellen of evenwijdige lijnen.

14. Vr. Hoe worden alle cirkels verdeeld?

A. In 360 gelijke deelen, welke men graden noemt - en die weder in minuten, seconden enz. gesplitst worden.

15. Vr. Wat onderscheid is er tusschen groote en kleine cirkels?

A. De groote cirkels zijn die, welke de aarde in twee gelijke, en de kleine die, welke dezelve in twee ongelijke, deelen verdeelen.

16. Vr. Wat is de Equator, vrenachtslijn?

A. Dat is eene lijn die even ver van beide de polen is getrokken, en dus den hemel of de aarde in twee gelijke deelen verdeelt. wanneer de zon in de linie is, te weten op den 22. Maart en 22. September, is dag en nacht over de geheele aarde even lang, hetwelk alsdan het passeren der linie genoemd wordt.

17. Vr. Wat is de Zonnereg (Ecliptica)?

A. Dat is eene lijn, die de zon of de aarde jaarlijks afloopt, en den Evenaar, of Equator, met een hoek van 23 1/2 gr. 30 min. in twee deelen doorsnijdt. Die snijpunten worden de Vachtlereveningen genoemd, omdat de zon op den 22. Maart en 22. September in deze punten zijnde, de dag en nacht even lang zijn. De eerste wordt ook de Lente- en andere de Herfstree genoemd.

18. Vr. Hoe is deze linie verdeeld?

a. In 12 gelijke deelen, en elk dezer deelen wederom in 30 gelijke deelen. Deze 12 deelen hebben hunnen naam naar de 12 Sterrenbeelden, die zich eerstijds op die plaatsen bevonden, te weten:

De ten noorden, zijnde dus geteekend:

1. Aries	♈	de Ram	♈
2. Taurus	♉	de Stier	♉
3. Gemini	♊	de Tweelingen	♊
4. Cancer	♋	de Kreeft	♋
5. Leo	♌	de Leeuw	♌
6. Virgo	♍	de Maagd	♍

De anderen zijn ten zuiden, zijnde dus geteekend:

7. Libra	♎	de Weegschaal	♎
8. Scorpius	♏	de Schorpioen	♏
9. Sagittarius	♐	de Schutter	♐
10. Capricornus	♑	de Steenbok	♑
11. Aquarius	♒	de Waterman	♒
12. Pisces	♓	de Visschen	♓

19. Vr. Wat heeft men in dezen Cirkel nog op te merken?

a. In dezen Cirkel heeft men nog twee punten, te weten: dat van den Kreeft en dat van den Steenbok, die men Solstitia, of Zonnestanden, noemt, omdat, als de zon in die tekenen is, hare middaghoogte niet veel verandert. De polen van dezen Cirkel verschillen 23 1/2 gr. van die van den Equator, gelijk als deze twee Cirkels ook verschillen.

20. Vr. Wat is de Meridiaan of Middagcirkel?

a. De Middagcirkel is een Cirkel, die door de

beide polen van den Equator gaat, en den hemel in een oostelijk en westelijk gedeelte scheidt, gelijk de Equator dien in een noordelijk en zuidelijk gedeelte verdeelt; wordende deze linie Middagcirkel genoemd, omdat het op die plaatsen middag is, als de zon, boven den Horizon zijnde, zich aan dezen Cirkel vertoont. — Dus heeft elke plaats, die oostelijker of westelijker gelegen is, eenen bijzonderen Meridiaan.

21. Vr. Wat volgt dus hieruit?

a. 1. Dat de plaatsen die oostelijker dan wij gelegen zijn, eerder middag hebben, omdat de zon eerder in dertelver Meridianen komt.

2. Dat eene plaats, die westelijker dan wij gelegen is, later middag heeft, omdat de zon veel later in dertelver Meridianen komt.

3. Dat eene plaats, zegt zuiden of noorden van ons gelegen, op denzelfden tijd als wij middag heeft.

22. Vr. Hoe heeft men deze Meridianen op de Globe getrokken?

a. Dewijl er dus over alle plaatsen, die oost of west van elkanderen liggen, een Meridiaan zoude moeten getrokken worden, zoo heeft men eenen koperen Meridiaan gemaakt, waarin de Globe zich beweegt, en waaronder men dus iedere plaats brengen kan. Verder zijn er op de Globe, om beter te kunnen tellen, Meridianen getrokken, elk 10 graden van elkander; zijnde de eerste, waarvan de telling begint, bij de Hollanders, getrokken over de Pico, een berg op het eiland

Teneriffe, gewoonlijk de Piek van Teneriffe genoemd.

23. Vr. Wat is de Horizon of Gezichteinder?

a. Dat is een Cirkel die het zichtbare deel des hemels in twee gelijke deelen verdeelt, dewijl die door het Centrum gaat; en deze Cirkel wordt de Ware Horizon genoemd.

24. Vr. Is er dan nog eene andere Horizon?

a. Ja, namelijk de Schijnbare, zijnde die welke niet door het Centrum, maar over de oppervlakte des aardkloots gaat, en dus eene halve middellijnslengte van den waren verschilt; hij is evenwijdig aan den vorigen, en bevindt zich daar, waar het ons, wanneer wij ons op het vlakke veld bevinden, toeschijnt dat de lucht op de aarde valt.

25. Vr. Wat heeft men omtrent dezen Horizon nog aan te merken?

a. Dat elke aanschouwer een Horizon heeft; maar dat hij zich op eene verschillende plaats van de aarde bevindt.

26. Vr. Hoe is deze Horizon op de Globe verdeeld?

a. Door een houten Cirkel, deelde de Globe in twee gelijke deelen. Op dezen Cirkel heeft men eenen andere Cirkel beschreven, en deszelfs helften verdeeld in 180 graden, dienende om het Azimuth der hemellichten te bepalen: op dezen Cirkel volgt een breeden Cirkel, die de 12 teekenen van den Zodiak of Zonweg, bevat. achter dezen volgen nog vijf andere Cirkels, die de maanden en (*) dagen bevatten van het eene Schrikkeljaar tot het andere.

(*) De onderwijzer dient dit nader te verklaren. Men weet dat de Heer COVENS aan zijne meêste glo, be eenen bemeegeburen Horizon heeft.

27. Vr. Welke zijn de Polen van den Horizon?

a. Die zijn twee, staande 90 graden van den, kelven af, gelijk in de andere cirkels: De bovenste heet het Zenith of Toppunt, omdat men vooronderstelt dat het altijd recht boven den aanschouwer is; en de onderste wordtt Nadir of Voetpunt genoemd, omdat het voorondersteld wordt recht onder den aanschouwer te zijn.

28. Vr. Nu moeten wij overgaan tot de kleine cirkels. Hoe veel zijn die, en hoe worden zij genoemd?

a. De kleine cirkels zijn drierlei, te weten: de Keerkringen, de Poolcirkels en de Parallellen.

29. Vr. Wat zijn de tropici of keerkringen?

a. Dat zijn de grenzen, waarbinnen de zon, in derzelver schijnbare jaarlijksche beweging moet blijven, en van waar zij naar den Evenaar moet wederkeeren. De Keerkringen zijn twee, te weten: de de Keerkringen van den kreeft, omdat de zon, in derzelver noorder-declinatie, niet verder dan tot den kreeft komt; en de Keerkringen van den steenbok, omdat de zon, in derzelver grootste zuid-declinatie, tot het teeken van den steenbok gekomen zijnde, weder naar den evenaar terug keert.

30. Vr. wat zijn de Circuli Polares of Poolcirkels?

a. Dat zijn twee cirkels, die door de Polen van de Ecliptica, dat is, op $23\frac{1}{2}$ graad van die des

Evenaars, evenwijdig aan den Evenaar, getrokken zijn. Den eersten die bij de Noordpool is, noemt men Noordpoolcirkel, en den anderen, bij de Zuidpool, Zuidpoolcirkel.

31. Vr. Hoe worden de tusschenruimten van deze liniën genoemd?

a. 1. Al de plaatsen, die tusschen de beide Keerkringen liggen, krijgen de zon eenmaal 18 jaars in haar toppunt; deze plaatsen hebben de grootste ruimte, en dús wordt dit deel de heete, of verheengde lichtstreek, genoemd.

2. Tusschen elk der Keerkringen en der poolcirkelen zijn die plaatsen, welke de zon nimmer in haren top, doch altijd in 24 uren dag en nacht hebben; de hitte is hier minder dan in de vorige, de koude minder dan in de volgende, en dús wordt dit de gematigde lichtstreek genoemd.

3. Tusschen de poolcirkels en de polen zijn die plaatsen, melkers dag en nacht binnen 24 uren bepaald is, maar dezelve verre oventreft. De koude is hier het grootste, en daarom noemt men de, zon band de koude, of bevroren lichtstreek.

32. Vr. Hoe vele lichtstrecken zijn er dús?

a. Vijf, als twee bevroren, twee gematigden, en eene verheengde lichtstreek.

33. Vr. Wat zijn de Parallellen of Evenwijdige cirkels?

a. Deze zijn cirkels, welke evenwijdig aan den Evenaar getrokken zijn, en naar mate zij de Polen naderen, hoe langer hoe kleiner worden.

Die, welke tusschen de beide heerkringen vervat zijn, worden ook wel dagcirkels genoemd, omdat de zon dagelijks zulk een boog schijnt af te loopen.

34. Vr. Welke namen gebruik men nog gewoonlijk in de Aardrijkskunde?

a. Declinatie, Poolshoogte, Breedte, Lengte en Azimuth.

35. Vr. Wat is Declinatie?

a. De Declinatie of afwijking van een hemellicht, die men ook wel de Evenaarsbreedte noemt, is de afstand, dien zulk een hemellicht reghoekig van den Evenaar heeft, welke afstand door meridianen gemeten wordt.

36. Vr. Wat is Poolshoogte?

a. De Poolshoogte is de hoogte van de Pool boven den Horizon of getijsteinder, en deze Poolshoogte is tweederlei, te weten: Noorderpoolshoogte als de Noordpool, en Zuiderpoolshoogte als de Zuidpool boven den getijsteinder verheven is.

37. Vr. Wat is Breedte?

a. De Breedte van eene plaats is derzelver afstand, het zij ten noorden of ten zuiden, van den Evenaar; zij wordt door de meridianen gemeten. Deze breedte is dus ook tweederlei, Noorder- of Zuider-breedte, naar dat die plaats benoorden of benuiden de linie ligt. Verder is de poolshoogte altijd gelijk aan de breedte.

38. Vr. Wat is Lengte?

a. De Lengte van eene plaats is de afstand van de eerste middaglijn, die bepaald wordt door

de lengte van den boog des Evenaars, die tusschen de eerste middaglijnen en den Meridiaan, die over die plaats getrokken wordt, bevat is.

39. Vr. Wat is Azimuth?

a. Het Azimuth is de afstand, dien een hemellicht heeft van de vier hoofdstreken, het noorden, oosten, zuiden en westen.

40. Vr. Noem nu nog eenige cirkels, die dienen, om de Verrijtingen op de Globe te doen?

a. De Verticaalcirkel en de Reincirkel.

41. Vr. Wat is de Verticaalcirkel?

a. De Verticaalcirkel is een vierde gedeelte van een cirkel, bestaande uit koper, met eene schroef, om dien op den meridiaan vast te maken, en langs denzelfden te verschuiven. Hij is verdeeld in 90 graden, en dient om de Zonshoogte en lengte te vinden.

42. Vr. Wat is de Reincirkel?

a. De Reincirkel is een ronde koperen ring, die bij de noordpool aan den koperen meridiaan vast is, waarop de 24 uren geteekend zijn; waartoe dezelve dient zal men in 't vervolg zien (*).

43. Vr. Wat moet men nu met de Globe doen, om de Vraagstukken in de Geographie, door middel van dezelve, op te lossen?

a. Men moet de Globe voor eerst met de Gemes, ten des hemels gelijk stellen.

(* Op de globe van ADAMS en COVENS zijn dezelve op eene andere wijze, en wel onder den Evenaar.

44. Vr. Hoe stelt gij de Globe gelijk met de gewes-
ten des hemels?

a. Men stelt de Globe met deszelfs noordpool naar het ware noorden, en ook de vier punten van den horizon naar de ware streken, te weten: naar het oosten, westen, noorden en zuiden.

45. Vr. Hoe zal men de Globe stellen naar de Poolshoogte van eene opgegevene plaats?

a. Door deszelfs breedte te zoeken.

46. Vr. Hoe vindt men dit?

a. Als men de plaats onder den koperen meri-
diaan brengt, en daar op den meridiaan een teeken maakt; deze afstand, tusschen dit teeken en den Evenaar, is dan de breedte; is dit nu benoorden de Evenaar, dan is het noorden, en benoorden deszelfs, dan is het Zuidbreedte.

47. Vr. En wat doet men dan?

a. Men verschuift de globe, tot dat de Pool 200 veel graden boven den gezichteinder berust, als de breedte is. Dus vindt men dat van Amsterdam de Poolshoogte is 52 graden 23 min.

48. Vr. Hoe kan men den Horizon en den Meri-
dian vinden?

a. Wanneer men de Globe naar de poolshoogte gesteld heeft, dan heeft men reeds den Horizon. En om den meridiaan te vinden, brengt men die plaats onder den koperen meridiaan, die dan de meridiaan van die plaats is.

49. Vr. Hoe is de Lengte van eene plaats te vinden?

a. Dan stel ik de plaats onder den koperen meri-
diaan, en ik tel vervolgens op den Equator, van den eersten meridiaan van het Westen naar het oosten, tot aan den koperen meridiaan, dan zal dit getal graden de Lengte van de plaats te ken-
nen geven. Dus ligt Amsterdam op 18 gr. 30 min. Lengte.

50. Vr. Hoe kunt gij de Zonsplaats, of de plaats, die de Zon op eenen bepaalden dag in de Eclipti-
ca bekleedt, vinden?

a. Dan zoek ik in de uiterste cirkels van den gezichteinder, den opgegeven dag der maand op, en ik zie welke graad en van welk hemel-
teeken daarmede overeenkomt. Diezelfde zoek ik voorts in de Ecliptica op, en dit is dan het eigenlijk punt, waar de Zon zich bevindt. Dus bevindt zich de Zon den 22. Maart in het tee-
ken van den Ram ϱ en dus regt in den Equa-
tor.

51. Vr. Hoe vindt gij de Zonsdeclinatie op eenen
gegevenen Dag?

a. Dan zoek ik eerst de Zonsplaats van dien
Dag, die ik dan onder den koperen meridiaan
breng, en de graden, die aan de rechterzijde op het
plat van deken kring met dien graad overeen-
komen, toonen de Zonsdeclinatie aan. Dus heeft
de Zon den 6. October ongeveer 5 gr. 30 min.
Zuider declinatie.

52. Vr. Hoe vindt men den op- en ondergang
der Zon?

a. Dan zoek ik eerst de Poolshoogte, en de plaats, waar de zon staat, op de Ecliptica, en deze plaats breng ik onder den meridiaan; Voorts draai ik op den uurcirkel, den wijker op 12 uren. Om nu den opgang der zon te weten, draai ik de Globe zoo lang naar het oosten, tot dat de graad van den konnestand met den gezigteinder gelijk komt, wanneer de wijker het uur van den opgang der zon aanwijst. Om den ondergang der zon te vinden, draai ik de Globe zoo lang naar het westen, tot de graad van den konnestand met den gezigteinder gelijk komt, wanneer de wijker van het uur rond het uur van den ondergang der zon aanwijst. Dus, Willende weten wanneer de zon, den 30. Julij, te Amsterdam onder- en opgaat, zoo vindt men, dat zij te 4 uren 17 min. opgaat, en te 7 uren 43 min. onder.

53. Vr. Hoe weet gij hoe lang de dag duurt, op eene bepaalde plaats en op eenen bepaalden tijd?

a. Dan verdubbel ik de uren van den opgang der zon, zoo heb ik de lengte van den nacht; ik verdubbel de uren van deszelfs ondergang, dan heb ik de lengte van den dag; dus, als men de 7 uren 43 min., wanneer de zon ondergaat, met 2 Vermenigvuldigt, vindt men 15 uren 26 min. voor de lengte van den dag, en als men 4 uren 17 min. met 2 Vermenigvuldigt, vindt men 8 uren 34 min. voor de lengte van den nacht.

54. Vr. Hoe toont men de geduurzaamheid van den dag, voor degenen, die onder de polen wonen?

a. Door de pool in den top te brengen, waardoor men ziet, dat de wennachtslijn in den horizon valt, en dus, dat zoo lang de zon boven de wennachtslijn is, zij zichtbaar, en zoo lang zij er onder is, onzichtbaar moet zijn; waardoor men ziet, dat die onder de polen wonen, maar eenen dag en nacht in het jaar hebben, die elk 6 maanden duurt, en als het bij ons even, nachtstijd is, hebben zij noch dag noch nacht, maar zien alleen de halve schijf der zon.

55. Vr. Hoe kunt gij weten hoe veel graden de zon boven den horizon verheven is op eene gegevene plaats?

a. Ik stel de Globe gelijk met de poolshoogte van de plaats, en maak den Verticalen Cirkel, door de Schroef, aan het toppunt van den Meridiaan vast. Dan zoek ik den konnestand van den gemelden dag, breng dien onder den koperen Meridiaan, zet den wijker des uurmonds op 12 uren; en draai de Globe voort, tot dat de wijker op het uur rond het uur van den dag aanwijst, dat in het vraagstuk bepaald was. — Vervolgens breng ik den Verticalen Cirkel aan den graad van den konnestand, en ik zie met welken graad van den Cirkel deze overeenkomt. Dit is dan de hoogte, die de zon boven den horizon heeft.

56. Vr. Hoe toont men het Azimuth van de

Zou op eene gegesene plaats en een' gegesene tijd?

a. De Globe, hare behoorlijke poolshoogte hebbende, en den graad van den konnestand van den gegesenen dag, benevens den wijker des uurroonds aan den koperen Meridiaan gebragt, alsmede den Verticaalcirkel aan het toppunt gehecht hebbende; zoo draai ik de Globe, het zij oostelyk of westelyk, tot dat de wijker met het opgegeven uur gelijk staat. Vervolgens breng ik den Verticaalcirkel aan den graad des konnestands, en ik zie, op welken graad, beneden aan den binnensten rand des Horizons, dezelfde met zijn onderste deel wijst. Deze is dan de graad van het Azimuth ten oosten of westen.

57. Vr. Hoe moet men het verschil van seizoen aanvijken, volgens den loop der Ecliptica?

a. Dan moet men opmerken, dat, als de Zon, den 22. Maart, in het teeken des Rams komt, de Lente begint; als zij nu ten noorden afwijkt en in het teeken des Kreefts komt, den 22. Junij, dan begint de Zomer; wanneer zij dan de grootste afwijking ten noorden gehad heeft, keert zij weder naar den Evenaar, wanneer zij op den 22. September in het teeken der Weegschaal komt, en dan begint de Herfst; maar voorts wijkt zij zuidelyk af, tot dat ze komt in het teeken des Steenboks, op den 22. December, wanneer de Winter begint; en vervolgens keert de Zon weder naar den Evenaar, tot dat zij in den kelfen is, op den 22. Maart.

58. Vr. Hoe vindt men den afstand tusschen twee plaatsen?

a. Dan stelt men op deze twee plaatsen de punten van een' passer, en deze Wijdte brengt men op den Equator, of Evenaar, over, ziende hoe veel graden er in deze Wijdte bevat zijn, hetgeen de afstand tusschen twee plaatsen is; dus is Amsterdam 19 graden van Konstantinopel af gelegen.

59. Vr. Hoe vindt men op elke plaats hoe laat het is, als men het van eene zekere plaats weet?

a. Dan stelt men de plaats, waarvan men het uur weet, onder den koperen Meridiaan, en den wijker stelt men op het gegesene uur. Vervolgens beweegt men de Globe, tot dat de plaats, waarvan men het begeert, onder den koperen Meridiaan komt, dan zal de wijker op het uurroond het uur aanvijken, dat het op die plaats is.

60. Vr. Doch zoude men, door het verwisselen van lengte te weten, het verwisselen van den tijd ook niet kunnen berekenen?

a. Ja, want dewyl de Zon in 24 uren eenen Cirkel op de aarde schijnt te beschrijven, zou loopt zij elk uur $\frac{360}{24} = 15^\circ$ af; het verschil in lengte dus door 15 gedeeld, geeft het verschil in tijd; dus heeft Amsterdam $\frac{19}{15} = 1\frac{4}{15}$ uur later middag dan Konstantinopel.

61. Vr. Waarom later?

a. Dewyl eene plaats, naar mate zij oostelyker gelegen is, eerder middag heeft, omdat de Zon

in het oosten opkomt.

62. Vr. Hoe onderscheidt men de inwoners der aarde, ten opzichte van hunne Standen?

a. Sommige noemt men perioeci (omwoners), andere antioeci (tegenwoners), en wederom andere antipodes (tegenvoeters), naar de betrekking, die zij in ligging tot elkander hebben.

63. Vr. Wat zijn de Omwoners, en hoe wijst men die op de Globe aan?

a. De Omwoners zijn die, welke wonen onder een' helpden parallel, maar onder een' Meridi, diaan, die er tegt diametraal tegenover is gelegen: daarom is het, dat, als het bij den eenen middag is, het bij den anderen middelnacht is. Om die op de Globe aan te wijzen, heeft men onze woonplaats maar onder den koperen Meridi, diaan te brengen, en dan de Globe naar het oosten of westen te bewegen, tot dat er eene lengte van 180 graden van den Evenaar gepas, steerd is door den Meridiaan, en dit zal de plaats van onze perioeci zijn.

64. Vr. Wat zijn de Tegenwoners, en hoe kan men die op de Globe aantooenen?

a. De Tegenwoners wonen onder eenen helpden Meridiaan; maar onder tegenoverstaande parallel, len; waarom de eene zomer hebben als de andere winter, de eene lente, als de andere herfst hebben. Om die op de Globe aan te toonen, stelt men weder onze woonplaats onder den Meridiaan, en men telt zoo veel graden

Van den Evenaar of naar het zuiden, als wij ten noorden van denzelfven gelegen zijn of zoo veel naar het noorden, als wij ten zuiden gelegen zijn.

65. Vr. Wat zijn de Antipodes (Tegenvoeters)?

a. De Tegenvoeters zijn zulke, die tegt tegen ons over wonen, en hunne voeten tegen de onze hebben, verschillende met ons zowel in seizoenen, als in dagen en nachten. Om deze op de Globe aan te wijzen, moet men naar de tegenwoners van onze omwoners zoeken, en dit zullen Antipodes of tegenvoeters zijn.

b. Over de Kaarten en derzelver gebruik.

66. Vr. Wat verstaat gij door Geographische Kaarten?

a. Geographische Kaarten zijn afbeeldingen in het klein van de oppervlakte des aardbodems, of van eenige gedeelten daarvan, op een plat vel papier. Men gebruikt ze in plaats eener Globe.

67. Vr. Heeft men ook verschillende Soorten van dezelve?

a. Ja, men heeft universale, generale, Speciale, particuliere en keekaarten.

68. Vr. Wat is eene universale kaart?

a. Eene universale kaart is zulke eene, waar op men de geheele ronde oppervlakte der aarde afbeeldt. Deze noemt men ook Wereldkaart,

Mappemonde of ^球Plani-Globe. Men stelt de Aardglobe doorgaans voor, als of die midden doorgesneden was, en de eene helft dertzelve, die men het oostelyk halfrond noemt, aan de rechterhand, maar de andere helft, die men het westelyk halfrond noemt, aan de linkerhand naast elkander geplaatst waren.

69. Vr. Wat is eene generale Kaart?

a. Eene generale Kaart is die, waarop men slechts eene der Werelddeelen ziet afgeteekend.

70. Vr. Wat verstaat men door eene Speciale Kaart?

a. Door eene Speciale Kaart verstaat men eene Koodanige, waarop een zekere Staat, het zij nu een keizerrijk, koninkrijk of Gemeenebest (Republiek) is afgebeeld.

71. Vr. Wat noemt men eene particuliere Kaart?

a. Eene particuliere Kaart noemt men zulk eene, die slechts een gedeelte van eenig Rijk of Gewest behelst.

72. Vr. En wat is eene Zeekaart?

a. Eene Zeekaart verbeeldt de kusten van een of meer Landen, de Eilanden, Kapen, den loop van zekere Rivieren enz. Men noemt dertelke ook Waterkaarten.

73. Vr. Wat moet men bij de Kaarten in acht nemen?

- a. 1. De Gewesten des Hemels.
2. Hoe men de Kaart hiernaar leggen

moet.

3. Hoe men het gezicht moet richten.

74. Vr. Hoe vele Gewesten des Hemels telt men?

a. Vier Gewesten.

1. Oriens, het oosten, daar de zon des morgens opgaat.

2. Meridies, het zuiden, daar de zon des middags is.

3. Occidens, het Westen, daar de zon des avonds ondergaat.

4. Septentrio, het noorden, daar de zon in den middelnacht is.

75. Vr. Hoe moet men de Kaart leggen?

a. Men moet de Kaart zoo leggen, dat dertelven gelegenheid met de vier gewesten des Hemels overeenkomen.

76. Vr. Hoe moet men het richten?

a. Dat men voor zich het Noorden, achter zich het Zuiden, ten rechterhand het Oosten, en ten linkerhand het Westen hebbe.

III. Hoofdstuk.

Over de Aarde in het algemeen.

1. Vr. Hoe is de gedaante der Aarde?

a. De Aarde is bijna rond, doch aan de polen wat platachtig; Daarom zijn er ook menschen onder ons, die men Antipodes of Tegenvoeters noemt.

2. Vr. Hoe groot is de Aarde?

a. De Aarde is in den omtrek 5,400 Duitse mijlen of 7,200 uren.

3. Vr. Hoe verdeelt men de Aarde?

a. In Land en Water, dat, boven en onder den Aardbol, wonderlijk onder elkander vermengd is.

4. Vr. Hoe verdeelt men het Water?

a. In Zeeën, Meren en Rivieren. Verder heeft men nog Straaten, Golven, en Baayen.

5. Vr. Wat is eene Zee?

a. Dat is die groote uitgestrektheid van Water, die den geheelen Aardkloot omringt.

6. Vr. Wat is een Meer?

a. Een Meer is eene groote uitgestrektheid van Water, ter, midden in het land.

7. Vr. Wat is eene Rivier?

a. Die in het midden van een Land ontspringt en in de Zee uitloopt.

8. Vr. Verklaar mij verder wat eene Straat, eene Golf en eene Baai is?

a. Eene Straat is eene smalle streek van de Zee, die tusschen twee, dicht bij elkander liggende Landen loopt.

Eene Golf is een bogtige inloop van de Zee, in het Land, maar als de ingang nauwer is dan van binnen, noemt men het eene Baai.

9. Vr. Welke namen geeft men aan het Land?

a. Vastland, Eiland, Schiereiland, Landengte, Kaap, Berg en kust.

10. Vr. Wat noemt gij het Vaste land?

a. Dat is eene groote uitgestrektheid Lands,

die Verscheiden zamengevoegde Landen bevat.

11. Vr. Wat is een Eiland?

a. Een stuk Lands, dat geheel met Water omtind is.

12. Vr. Verklaar mij verder wat een Schiereiland, eene Landengte, Kaap, een Berg en eene kust is?

a. Een Schiereiland is ook een stuk Lands, dat door de Zee omringd is, uitzonderd, aan eene zijde, waarmede aan het Vaste Land gehecht is.

Eene Landengte is eene smalle streek Lands, tusschen twee Zeeën.

Eene Kaap is eene uitstekende punt Lands in Zee, die men van verre zien kan.

Een Berg is eene hoogte boven het Land of boven de oppervlakte der Aarde.

Een kust is die smalle streek Lands, die zich langs de Zee uitstrekt.

IV. Hoofdstuk.

Over de Verdeeling der Aarde.

1. Vr. Hoe verdeelt men de Aarde?

a. In vijf deelen.

1. Europa, dat het kleinste is.

2. Azië, dat het grootste is.

3. Afrika, dat het heetste is.

4. Amerika, dat het koudste is.

5. Australië, dat het onbeschaafdste is.

2. Vr. Hoe wordt Amerika nog meer genoemd?

a. De nieuwe Wereld, omdat het eerst voor ruim drie honderd jaren, te weten in 1492, door Chris,

patriarchen M. Aantwader, opendaden,
ondraden, patriaren.
祖光, 柱
prophet 1 on oud. 前
30

tophul Columbus is ontdekt; ondertusschen dient men
hierbij thans ook het Vijfde Werelddeel, meêrêndeels
door Cook en La Peyrouse ontdekt, te rekenen.

3. Vr. Welk is het vermaardste van dekke vier
werelddeelen?

a. Azië is het vermaardste en merkwaardigste,
dewijl het het eerste is bevolkt geworden. Daar is
het, dat de Patriarchen en Profeten geleerd heb-
ben. Daar is het, dat het groote Werk der Ver-
lossing volbragt is. Van daar is het eindelijk, dat
de menschen zich overal verspreid schijnen te
hebben.

V. Hoofdstuk. Over Europa.

1. Vr. Hoe is Europa bepaald?

a. Europa is ten oosten door Azië bepaald, ten
zuiden door Afrika, ten westen door Amerika en
ten noorden door de ijszee.

2. Vr. Hoe verdeelt men Europa?

a. In noord-, middel- en zuid-Europa.

3. Vr. Welke staten vindt men in noord-Eu-
ropa?

a. Groot-Brittannië en Ierland, Denemarken,
Noorwegen, Zweden, Rusland en Pruiszen.

4. Vr. Welke zijn de staten in het midden?

a. Frankrijk, Zwitserland, Nederland, al de onder-
scheidene Duitse landen, Pruiszen, Polen en
Hongarijen.

5. Vr. Welke zijn de staten ten zuiden van Eu-
ropa?

a. De koninkrijken van Portugal en Spanje, Tur-
kinje, de Italiaansche staten en Sicilië, en het
Ottomannische Turksche Keizerrijk.

VI. Hoofdstuk.

Over de Zeeën en Eilanden van Europa.

1. Vr. Welke zijn de Voornaamste Zeeën in Europa?

a. 1. De Middellandsche Zee, in het Latijnen
mare Mediterraneum, die tusschen de drie
deelen van de oude wereld loopt.

2. De westelyke Oceaan, Oceanus Occiden-
talis en ook Atlanticus.

3. De Noordzee, mare Septentrionale.

4. De Oostzee, mare Balticum en Orientale.

5. De ijszee, mare Glaciale.

2. Vr. Welke zijn de Voornaamste Eilanden van Europa?

a. Dit zijn Groot-Brittannië, Ferland, ijsland,
de Balearische Eilanden, als: Majorca, Minorca, For-
menica en Formentera, verder nog Sardinië, Korsika,
Sicilië en Candia, en de andere Eilanden van
den Griekschen Archipel.

3. Vr. Hoe groot is Europa?

a. De lengte, gerekend van Portugal af tot Rus-
land toe, te weten tot dertelven oostelyke
grenzen, is omtrent 600 duitsche mylen, en
de breedte, van het Schier-eiland Morea tot
aan den uitersten hoek van Noorwegen, is om-
trent 450 mylen.

Over de Staten in het Noorden van Europa.

I. Hoofdstuk.

Over Groot-Brittannië.

1. Vr. Waaruit bestaat Groot-Brittannië?
 - a. Uit het eigenlijke Groot-Brittannië en Ierland; die gezamenlijk door eenen Koning geregeerd worden.
2. Vr. Wat bevat het eigenlijke Groot-Brittannië?
 - a. De Koninkrijken Engeland en Schotland, die oorspronkelijk door eenen muur van elkander gescheiden waren. Deze zijn in 1707 tot één Koninkrijk vereenigd. Vervolgens is, in 1801, ook Ierland hiermede vereenigd, en de Koning noemt zich nu: Koning der vereenigde Koninkrijken Groot-Brittannië en Ierland.
3. Vr. Welke zijn de hoedanigheden des Lands?
 - a. Engeland is een Land, waar de lucht gezond en zacht is. De grond brengt alles voort, wat tot het leven noodzakelijk is, behalve wijn en zout. Voornamelijk zijn de Engelsche Paarden, het Engelsche IJzer, en de Engelsche Wol in groote achting.
4. Vr. Welk is het karakter van de Engelsche Natie?
 - a. Zij is zeer vernuftig in allerlei handwerken, vlijtig in de Letteroefeningen, ijverig in de Gods-

dienst; maar het gemeen is veelal vrij opvoerdig en met verachting voor alle andere natien vermits.

5. Vr. Welke is de heerschende Godsdienst?

a. De heerschende godsdienst is, sedert de regering van Koningin Elizabeth, de zoogenoemde Bischoppelijke of Episcopale.

II. Hoofdstuk.

Over de grenzen, grootte en Rivieren van Engeland.

1. Vr. Hoe is Engeland bepaald?
 - a. Ten zuiden is het bepaald door het Kanaal. Ten oosten door de Noordzee. Ten noorden door Schotland. Ten westen door de Iersche Zee of het Kanaal van St. George.
2. Vr. Hoe groot is Engeland in het bijzonder?
 - a. De lengte is 80, de breedte 46 Duitse mijlen; het getal der Inwoners beloopt 9,343,548.
3. Vr. Welke zijn de voornaamste Rivieren van Engeland?
 - a. De voornaamste Rivieren zijn: De Theems, ter rechterhand stroomende, en zich in de Noordzee ontlustende. De Saverne, ter linkerhand stroomende, en ten westen in de Iersche Zee vallende. De Trent, boven stroomende, en in de Noordzee uitslopende.

4. Vr. Hoe wordt Engeland verdeeld? ^{領千本 衆元}
 a. In Engeland zelf en in het Prinsdom Wales.

III. Hoofdstuk.

Over de voornaamste Steden van Engeland.

1. Vr. Welke zijn de voornaamste Steden van Engeland?

a. Londen is de Hoofdstad, en eene van de grootste, bevolkste en rijkste Steden van Europa. Zij is zamengesteld uit drie Steden. In het jaar 1802 waren er 121,229 bewoonde en 5185 onbewoonde huizen, benevens 884,845 inwoners, behalve de Kruis- en Keelieden. Zij ligt aan de Theems, heeft onderscheidene beroemde gestichten en uitsluitende inrigtingen, en is de verblijfplaats van den Koning.

2. Vr. Welke zijn de andere aanmerkelijke Steden?

a. Liverpool, de tweede Koopstad des Rijk, met bijna zoo veel handel als Londen, aan de rivier Mersey bij de Iersche Zee, met 140,000 inwoners.

York, eene aartsbischoppelijke Stad, omtrekt de grenken van Schotland, met eene fraaie Domkerk.

Canterbury, niet ver van Londen, en de zetel van een vermaard aartsbisdom.

Manchester, eene zeer groote Fabrikstad in wollen goederen, met 120,000 inwoners,

die echter geene ^{元送運} afgevaardigden in het Parlement mag zenden

Birmingham, eene groote Fabrikstad in ijzer- en staalwaren.

De Sticca en Leede mede groote Fabriksteden. Steller, in het Westen des Rijk, met 40,000 inwoners.

Dover, eene bekende Havenstad aan het Kanaal.

Portsmouth, mede eene Havenstad aan het Kanaal, eene sterke Vesting.

Plymouth, insgelijks eene vermaarde Zeestad.

Bristol, eene zeer aantikienlijke Stad, met onderscheidene nuttige inrigtingen, aan den mond der Saverne.

Oxford, Van wegens zijne Hooge School, Bibliotheek, Observatorium enz. beroemd.

Cambridge, met eene Hooge School en aantikienlijke Bibliotheek.

Chester, met eene Haven, drijs handel in Kaus, en heeft twee Jaarmarkten van inlandsch Linnen.

Colchester, Van wegens zijne Oesters bekend.

Harwich, Van waar de Paketboot naar Hol-land vertrekt.

IV. Hoofdstuk.

Over Schotland.

1. Vr. Hoe is Schotland bepaald?

- a. Ten noorden door de yskée.
 ten oosten door de Noordzee.
 ten Westen door de Fersche Kée.
 ten Zuiden door Engeland.

2. Vr. Welke is de voornaamste Rivier van Schotland?

- a. De Rivier de Tay, die zich in de Noordzee ontlast en midden door het land stroomt.

3. Vr. Hoe groot is Schotland?

- a. Deszelfs lengte is niet boven de 60, en de breedte niet meer dan 40 Duitse mijlen, en bevat 1,599,068 inwoners.

4. Vr. Welke is de Lichts- en Lands-gesteldheid?

- a. De lucht is er koud maar gezond. De grond is er minder vruchtbaar dan in Engeland, nochtans heeft men in de laagte, langs de rivieren, goede weilanden.

5. Vr. Welke is de heerschende Godsdienst in Schotland?

- a. De Gereformeerde of Presbyteriaansche, die niet zoo als in Engeland door Aartsbisschoppen en Bisschoppen bestuurd wordt, maar door Presbyterien.

6. Vr. En wat is het karakter der inwoners?

- a. De Schotten zijn in twee verschillende volken verdeeld: de Hooglanders of Bergschotten, die geene broeken dragen, maar schorten. Zij spreken de oude Cettische taal, en zijn zeer goede soldaten, en de Laaglanders, wier taal veel naar het En-

gelsch gelijkt, en die het beschaafdste zijn.

V. Hoofdstuk.

Over de Voornaamste Steden en Eilanden van Schotland.

1. Vr. Welke zijn de voornaamste Steden van Schotland?

- a. Edenburg, de Hoofdstad, eene groote en Schoone Stad, met 110,000 inwoners, bij den Leeboezem van Forth. Zij ligt op of aan bergen, zoo dat er huizen van 14 verdiepingen zijn, en wordt in de Oude en in de zeer fraaie Nieuwstad verdeeld. Zij heeft eene Universiteit en beroemde geleerde gezelschappen.

Glasgow, de tweede stad van Schotland, heeft een Aartsbisschop en eene Hooge School, gelegen aan de Clyde, en zeer veel koophandel.

St. Andrews, aan de Noordzee, met een voornaam Aartsbisdom, eene vermaarde Hooge School en eene goede haven.

New Aberdeen, aan den mond van de Dee.
 Perth en Dundee, twee aanzienlijke koopsteden.
 Sterling, eene stad, waarvan de Ponden Sterlings hunnen naam ontspringen.

Dumbritton, eene vaste plaats aan de Clyde, met eene goede haven.

2. Vr. Welke zijn de voornaamste Eilanden?

a. De Hebriden, ten Westen van Schotland, en de Orkades, 28 in getal, waarvan er 18 bewoond zijn, ten noorden.

VI. Hoofdstuk.

Over Ierland.

1. Vr. Welke zijn de Grenzen van Ierland?

a. Ten noorden de Schotsche kee.

Ten oosten de Fersche kee.

Ten zuiden zoo als

Ten Westen de Westen-Zee.

2. Vr. Welke zijn voornaamste Rivieren?

a. Ierland heeft vele Rivieren; maar de voornaamste is Shannon, die van boven naar beneden loopt, en naar het Westen in den Oceaan valt.

3. Vr. Hoe groot is het Eiland Ierland?

a. Deszelfs lengte wordt gerekend op 90, en deszelfs breedte op 50 mijlen, met over de 7 millioen inwoners.

4. Vr. Welke zijn de hoedanigheden van Ierland?

a. De lucht is daar zacht en gematigd. De grond heeft schoone weilanden; waarom de veevoerkering de beste kostwinning der Ieren is.

5. Vr. Welk is het karakter der Ieren?

a. De Ieren zijn sterk, wel gemaakt, handig en vernuftig; maar zeer wraakgierig, waarvan zekerlijk de invloed der Roomsche Priesters, die hen tegen de Engelsche Regering opketteren,

geene geringe oorzaak is. Zij zijn dood-arm, en leven bykans alleen van aardappelen en karnemelk.

6. Vr. Welke is de heerschende Godsdienst in Ierland?

a. De Roomschegezinden, die verreweg de talrijkste zijn, hebben tegenwoordig gelijk rechten met de Episcopalen. De eerste hebben 4 Aartsbisdommen en 19 Bisdommen.

VII. Hoofdstuk.

Over de voornaamste Steden van Ierland.

1. Vr. Welke zijn de voornaamste Steden van Ierland?

a. Dublin, aan de Rivier de Liffy, is de hoofdstad, naast Londen de grootste stad van het Rijk, met eene Hooze School, onderscheidene nuttige inrigtingen in 210,000 inwoners.

Londonderry, ligt ten noorden, en heeft eene goede Haven.

Limerick, aan de Shannon, de sterkste vesting van het Eiland.

Cork, Waterport en Kimsale, drie beroemde Zeeesteden, naar het zuiden aan de Westendee.

VIII. Hoofdstuk.

Over Denemarcken.

1. Vr. Hoe is Denemarcken besloten?

a. Denemarcken is besloten tusschen de Noord en Oostzee, en bestaat grootendeels uit Eilanden.

2. Vr. Welke zijn de Hoedanigheden van het land?

a. De lucht, hoewel koud, is er zeer gezond, en de grond zoo vruchtbaar, dat het land zijne inwoners gemakkelijk voeden kan. En men heeft er zulk eenen overvloed van rundvee, dat men daar van niet alleen naar Holland, maar ook naar Duitschland veel uitvoert.

3. Vr. Welk is het karakter der Inwoners?

a. De Denen zijn welgemaakt, geestig en zoo beschaafd geworden, dat zij voor geen andere volken behoeven te wijken. De Vrouwen zijn schoon, welgemaakt en zeer zuinig; het getal der inwoners bedraagt 1,490,384.

4. Vr. Welke is de heerschende Godsdienst?

a. De Luthersche, onder het bestuur van zes Bisschoppen.

IX. Hoofdstuk.

Over de Voornaamste Eilanden van Denemarcken.

1. Vr. Hoe verdeelt men Denemarcken?

a. In het vaste land en de daarbij gelegen Eilanden.

2. Vr. Welke zijn de Voornaamste Eilanden?

a. Seeland, Funen en Jysland.

3. Vr. Welke zijn de Voornaamste Steden op het Eiland Seeland?

a. Kopenhagen is de hoofdstad en de verblijfplaats des konings. Zij is de zetel van een Bisschop, en heeft een Orde, eene Akademie en verscheidene nuttige inrigtingen. Men rekent het getal der Inwoners op 83,000. De Stad ligt aan de Sond. Het Eiland Amak, tegen over haar, is door Hollanders bevolkt geworden.

Rottchild, daar der koningen begraafplaats is.

Elseneur, waar de Schepen, die door de Sond

keilen, den tol betalen moeten.

Kronenburg, vlak daarbij eene hoofdvesting, aan de Sond.

4. Vr. Welke zijn de Voornaamste Steden op het Eiland Funen?

a. Odensee, de hoofdstad van dit Eiland, in het midden, met een Gymnasium.

Nyburg, eene vesting aan de Belt en Sond.

5. Vr. Geef mij eens eene korte beschrijving van Jysland?

a. Het ligt ver ten noorden in de IJzee bij Groenland, wordt begroot op 120 Deensche mijlen in de lengte, en 50 in de breedte, en heeft om trent 49,000 inwoners. De lucht is er zeer koud en het land onvruchtbaar. De inwoners zijn klein, doch sterk, maar worden niet oud; hun voedsel is meest gedroogde visch. Hunne taal

is de oorspronkelijke Noordsche, en zij belijden de
Luthersche Godsdienst.

6. Vr. Wat is er aanmerkelijks op dit Eiland?

a. Onder anderen, de vuurbrakende Bergen, b.v.
de Hekla en verscheidene heete bronnen, zoo als
de hoogspringende Geysler.

X Hoofdstuk.

Over het Vaste Land van Denemarken.

1. Vr. Waaruit bestaat het Vaste Land van De-
nemarken?

a. Uit het Schiereiland jutland en het Hertog-
dom Holstein en Lünenburg.

2. Vr. Welke zijn de voornaamste Steden van jut-
land?

a. Aarhuus, eene aanmerkelijke plaats en haven,
Coldingen, eene goede stad, Wiborg en
Aalborg.

Ripen of Ribe, eene goede koopstad, aan
de Nibbane.

• Sleswijk, eene kleine, doch goede stad, aan de
Slye.

3. Vr. Welke Steden vindt men in Holstein?

a. Glückstadt, de hoofdstad.

Kiel, met eene goede haven, eene Hooge
School en nuttige inrigtingen.

Altona, na Kopenhagen de grootste stad

Van het Rijk, met voornamen gebouwen.

Ranzau, met een hof.

4. Vr. Wat bevat Lanenburg?

a. De Steden Lanenburg en Ratzenburg. Het land
heeft vele meren.

XI. Hoofdstuk.

Over Noorwegen.

1. Vr. Hoe is Noorwegen bepaald?

a. Ten zuiden door het Schagerrak; ten oosten
door Zweden, en verder door de Noordzee, strek-
kende zich 300 mijlen ver uit.

2. Vr. Zijn er ook eenige Rivieren in Noorwegen?

a. Daar zijn geene Rivieren van aante belang, dan
alleen de Glama of Glommen, die zich in de Noord-
zee ontlast.

3. Vr. Wat zijn de Hoedanigheden des Lands?

a. Noorwegen is aan den kant van Denemarken wel
bewoond; maar naar het noorden is het koud, on-
vruchtbaar en weinig bewoond. Het is ook met vele
bosfchen vervuld, waarvan de Hollanders en Engel-
schen veel Scheepstimmerhout halen.

4. Vr. Welke zijn de Zeden der Noorwegers?

a. De Noorwegers zijn sterk, dapper, vrijheidlie-
vend en rondborstig, hun getal bedraagt 949,340.

5. Vr. Welke is de heerschende Godsdienst in Noor-
wegen?

a. Lutherische, gelijk als in Denemarken; maar in het noorden wonen de nog ruwe Laplanders.

6. Vr. Wat hebt gij van het noordelykste gedeelte van Noorwegen aan te merken?

a. Dat de Inwoners daar byna een half jaar dag en een geheel half jaar nacht hebben.

7. Vr. Is het daar dan altijd donker?

Nee, deze lange nachten worden zoo door den helderen maneschyn, als door het noorderlicht opgeklaard.

XII. Hoofdstuk.

Over de voornaamste Steden van Noorwegen.

1. Vr. Welke zyn de voornaamste Steden van Noorwegen?

a. Bergen, dat voorheen de hoofdstad was en sterken koophandel drijft, ten westen, aan de Noordzee.

Christiana, thans de hoofdstad, in het Zuiden, gedeelte, by een meer van denzelfden naam, met een koninklyk slot.

Arendal, daar vele schepen getimmerd worden. Frederikshall, eene zeer fraaie vesting, met verscheidene houtzaagmolens.

Drontheim, eene voorname stad, met eene koninklyke Maatschappij der Wetenschappen en haven.

2. Vr. Wat heeft men by Noorwegen nog op te

merken?

a. De Maalstroom, een draaikolk, die ten westen ligt.

3. Vr. Wie is koning van Noorwegen?

a. De koning van Zweden; doch het vryheidlievende volk maakt zeer voor zyne voorregten, en de adel heeft er niet veel te zeggen.

XIII. Hoofdstuk.

Over Zweden.

1. Vr. Hoe is Zweden bepaald?

a. Ten noorden en westen door Noorwegen en het Kattegat.

Ten oosten door Rusland en de bothnische Golf. Ten zuiden door de oostzee.

2. Vr. Hoe verdeelt men Zweden?

a. In vier deelen, als: het eigenlyke Zweden, Gothland, Nordland en Lapland, onder Zweden behoorende.

3. Vr. Welke zyn de hoedanigheden des Lands?

a. Het land is zeer koud, en dus niet vruchtbaar, vooral naar het noorden. De winter duurt er negen maanden, en de zomer maar drie, doch de zee is zeer heet. Verder vindt men vele meren, gebergten, bosschen en mynen; dus wordt er veel handel gedaan in hout, en ook nog in koper en ijzer.

4. Vr. Welk is het karakter der Zweden?

a. De Zweden zyn beleefd en welgemanierd, en zyn meesters in dapperheid en krygskunde; maar de Lapp

landers zijn zeer onbeschaafd en afgodisch.

5. Vr. Welke is de ^{行政}regeringsvorm van Zweden?

a. Eene bepaalde Monarchie, erfelijk, in het mannelijke geslacht. De koning kan in menig opzicht niet buiten de Landstenden.

6. Vr. Welke is de heerschende godsdienst?

a. De Lutherische, gelijk als in Denemarken.

XIV. Hoofdstuk.

Over de voornaamste Steden van Zweden.

1. Vr. Welke zijn de voornaamste Steden van het eigenlijke Zweden?

a. Stockholm, de hoofdstad van het Rijk. Men rekent hare Inwoners op ruim 80,000. Zij ligt aan het meer Mälaren, en is gedeeltelijk op eilanden gebouwd; en van onderscheidene geleerde Genootschappen, weldadige gestichten, schoone gebouwen en nuttige Fabrieken voorzien.

Upsal, eene stad met eene beroemde Hooge School, Biskopsbisdrom en Salaksfabrieken, op den noorde-lyken oever van het helde meer.

Nykoping, eene goede haven, aan de Ostzee.

2. Vr. Welke zijn de voornaamste Steden in Gothland?

a. Gothenburg, de voornaamste koopstad des Ryks, met aanzienlijke fabrieken, nuttige gestichten, en eene fraaie haven, aan het Kattegat.

Kalmar, eene beroemde haven, tegen over het Eiland Oeland.

Lund, met eene Hooge School.

Malmoë, eene vesting, met goeden handel en eene nieuwe haven.

Karlskrona, eene haven voor oorlogschepen.

3. Vr. Geef mij eens eene beschrijving van de Laplanders?

a. De Laplanders zijn klein, en de meesten hebben eenen grooten mond, magere kaken, plat ^前Neus, Spits groot hoofd, roode druipende oogen, kort, recht en zwart haar, breede borst, dunnen buik en beenen; zoodat zij er niet zeer bevallig uitzien.

4. Vr. Hoe zijn zij in hunne godsdienst?

a. Schoon de meeste Laplanders reeds het Christendom hebben aangenomen, zijn er echter nog, die vele afgoden aanbidden, onder welke voornamelyk den Donder en de Zon, aan welke laatste zij het getag over de vruchtbaarheid van dieren en planten toeschrijven. Zij maken ook veel werks van de Tooverij, bedienende zich daartoe van hunne toovertroumels, die in eene eironde gedaante, omtrent als een luit, uit eenen hollen boom gemaakt, en met het roode vel van een rendier overtoegen, met verscheidene afgodsbeelden beschilderd, en met snoer van metalen ringen belegd worden. Hiermede onderzoeken zij, of hunne vangst voordeelig zal zijn, als zij op de jacht gaan; hoe hunne offers door hunne afgoden zullen aangenomen worden, — en ook wat er op andere plaatsen gebeurt.

XV. Hoofdstuk

Over Rusland.

1. Vr. Wat is Rusland voor een Rijk, en hoe is het bepaald?

a. Rusland, van ouds Moscovië genoemd, heeft ~~te~~ andere landen aan zich onderworpen, en is een der magtigste Rijken van den aardbol, daar het ten minste tweemaal zoo groot als geheel Europa is, en zich niet alleen over het gehele noorderdeel van ~~Asie~~, maar zelfs tot op de kust van Ame^{rika} uitstrekt.

2. Vr. Waaraan grenst het?

a. Ten noorden aan de Ijs- en Witte Zee; ten oosten aan de Oostelijke Wereld-Zee; ten zuidoosten aan Chineseche Mongolye; ten zuiden aan het Kirgisenland, Tartarye, de Kaspische en Zwarte Zee, Perziën, en Turkyen, en ten westen aan Gallicie, Polen, Pruisen, de Oostzee, Zweden en Noorwegen.

3. Vr. Hoe groot is dat Rijk?

a. Behalve de laatst aangewonnenen landen, schat men hetzelfde op 340,000 ^{Quadrat} Mylen.

4. Vr. Welke zijn de voornaamste Rivieren?

a. De Wolga, loopende midden door het land tot in de Kaspische Zee.

De Don, stroomt naar beneden in de Zwarte Zee.

De Dwina, noordwaarts naar de Witte Zee.

De Duna, Dnieper en de Bog, benevens onderschei-
dene kanalen, welke nog vermeerderd worden.

5. Vr. Hoe is de lucht en Landsgesteldheid?

a. De lucht is er, vooral ten noorden, waar het vol sneeuw, moerassen, en eene wildernis is, zeer koud, maar in het zuiden, waar het land ook vruchtbaar is, is de lucht veel gematigder.

6. Vr. Welk is het karakter der Russen?

a. De Russen waren eertijds zeer ^{ruw} en onbeschaafd, maar door de onvermoeide ^{pluut} van den grooten Czaar, PETER den eersten, zijn zij veel verbeterd. Zij zijn even bekwaam als eenig ander volk, om Wetenschappen en kunsten te beoefenen, en de beschaving neemt er dagelijks toe.

7. Vr. Welke is de Regeeringsvorm in Rusland?

a. Het is een onbepaald Keizerrijk, erfelijk in de mannelijke en vrouwelijke linie.

8. Vr. Welke godsdienst belijdt men in Rusland?

a. De Grieksche godsdienst, onder het bestuur van eenen Patriarch, maar men duldt er voorts bijkans alle andere gezindheden.

XVI. Hoofdstuk

Over de verdeling en voornaamste Steden van Rusland.

1. Vr. Hoe verdeelt men Rusland?

a. Het gevoegelijkste ⁱⁿ Europeisch en Aziatisch Rusland, welke te zamen in een groot aantal godd^{er} vernementen verdeeld zijn.

2. Vr. Welke Zyn de Voornaamste Steden Van Euro-
pisch Rusland?

a. St. Peterburg, aan den Finlandsche Zeeboekem,
eene groote handelstad, de tegenwoordige hoofdstad
van Rusland, door PETER den Groeten gesticht,
met byna 300,000 inwoners.

3. Vr. Kent gy er nog meerden?

a. Moskow, aan de rivier de Moskwa, voor dat
zij in brand gestoken werd, op Londen en Constan-
tinopel na, de grootste stad van Europa, met
zeer prachtige gebouwen, onderscheidene nuttige
gestichten, en wel 250,000 inwoners.

Toulu, eene stad met eene zeer groote Ge-
weefabriek.

Kalouga, eene aanzienlyke stad in het Zuiden.

Novogrod, voormaals eene zeer aanzienlyke stad, by
het meer Ilmen.

Smolensk, eene oude vesting, aan den Dnieper.

Archangel, eene wydbereemde koopstad, aan de
Witte Zee, met 10,000 inwoners.

4. Vr. Welke Zyn de Verdere, Voorname Steden?

a. Riga, eene groote, ryke en sterke koopstad,
aan de Oostzee, met 30,000 inwoners.

Reval, eene ryke koopstad, aan den Finlands-
sche Zeeboekem, met eene goede haven.

Pernau, met eene Hooge School en haven,
aan eenen inham aan de Oostzee.

Sleutelburg, eene schoone vesting, aan het
meer Ladoga.

Wyburg, een grensvesting, aan de Finlandsche

Golf

Abo, de hoofdstad van Finland, met een' Lu-
therschen Bisschop, eene Hooge School, ver-
scheidene fabrieken, en 12,000 Inwoners;
in 1827 is de stad verbrand.

Nystad, met eene goede haven, aan den Bo-
thuischen Zeeboekem.

Odessa, eene nieuwe, doch zeer ryke koopstad, met
eene aanzienlyke haven, in het Zuiden aan
de Zwarte Zee.

5. Vr. Welke Landen behooren er nog aan Rusland?
a. Russisch Lapland, dat voor het grootste gedeelte
onbekend en van weinig belang is.

De Ukraine, een der vruchtbaarste landen van Eu-
ropa.

Het krimische Schiereiland, of kleine Tartarye.

Het land der Donsche Kozakken.

6. Vr. Welke Steden bevat Aziatische Rusland?

a. Astrakan, eene zeer aanzienlyke koopstad, aan
de Wolga.

Saratow, mede aan de Wolga, eene voorname koop-
stad.

Kasan, eene goede koopstad, met verscheidene
nuttige inrigtingen.

Tobolsk, aan de Tobol, eene aanzienlyke koopstad,
vooral in Pelteryen.

Jekatsk, op Tobolsk na, de voornaamste koopstad
in Siberien.

7. Vr. Heeft Rusland ook bezittingen in Amerika?

a. Ja doch dezen behooren meestal eigenlyk aan
Russische kooplieden.

XVII. Hoofdstuk.

Over Polen.

1. Vr. Behoort Polen ook niet aan Rusland?

a. Ja, het is een afzonderlijk koninkrijk, maar van ~~Russische~~ Keizer altijd koning is. Dit is echter niet het oude Polen, dat veel uitgestrekter was, en maar van Rusland, Pruisen en Oostenrijk achtereen, volgens geheele stukken hebben aan zich getrokken, zoo als Rusland Litthauen, Podoliën en Volhynië, Pruisen het zoogenaamde Poolsch Pruisen, en Oostenrijk-Gallicie, Het tegenwoordige koninkrijk Polen heette, van 1806 tot 1814, het Groot-Hertogdom Warschau. Alleen bestaan de stad Krakau en haar grondgebied op zich Zelfen, onder bescherming der drie Mogendheden.

2. Vr. Is die stad van onafhankelijk?

a. Ja, zoo als gansch Polen voorheen was. Zij bevat 24,000 Inwoners, 72 kerken, en eene Hoogeschool. Zij heeft een Roomschegetinden Bisschop, en in hare nabijheid uitnemende Zoutmijnen, die aan Oostenrijk toebehooren.

3. Vr. Welke zijn de hoedanigheden des Lands?

a. De lucht is er vrij gematigd, en het weder bestendig. De winter is er soms heel streng. De grond is veelal zeer vruchtbaar. Men houdt er veel vee, en bijen.

4. Vr. Men zal er dus veel honig vinden?

a. Ja, en er wordt veel mee gemaakt en gedronken, maar er groeit ook veel koren, groente, vlas en hennip, en er zijn groote bosschen, waarin men vele beeren vindt.

XVIII Hoofdstuk.

Over het volk, de regering en de steden van Russisch en Pruisisch Polen.

1. Vr. Is het volk van Polen niet bedreest voor de beeren?

a. Neen, het jaagt ze op de vlucht, of doodt ze, of vangt ze, als zij jong zijn, en reist er mede rond. Het is geen heel zindelijk, maar een dapper volk, dat vooral uitmuntende ruiters oplevert, en zijne vrijheid sterk verdedigd heeft.

2. Vr. Hoe wordt het nu geregeerd?

a. De Russische Polen maken een afzonderlijk koninkrijk uit, dat gansch anders dan Rusland, geregeerd wordt, en vele vrijheden behoudt.

3. Vr. Van welke Godsdienst zijn de Polen?

a. Veelal Roomschegetind. De Roomsche Godsdienst was er tot dus ver de heerschende, maar men duldt er alle Godsdiensten. Een groot gedeelte, der bevolking bestaat uit Joden.

4. Vr. Wat zijn de voornaamste steden van Russisch Polen?

a. Warschau, aan den Weichsel, is de hoofdstad, en heeft vele Paleizen, kerken, en andere gestichten, en 74,000 Inwoners. Over de rivier ligt

De voorstad Prag, waar de Russen eenmaal een vreeslijk bloedbad aanrichtten.

XIX Hoofdstuk.

Oder Pruiszen.

1. Vr. Hoe is Pruiszen bepaald?
 - a. Ten noorden door Rusland en de Oostzee.
Ten oosten door Polen.
Ten zuiden door het kelpde land.
Ten westen door Pruisisch Pommeren.
2. Vr. Hoedanig is de grond en lichtsgesteldheid?
 - a. De grond is hier en daar moerassig, doch veelal van denzelfden aard als die van het naburige Polen, en vruchtbaar. Er zijn zeer vele meren.
3. Vr. Welke Rivieren en Zeeboezems vindt men er?
 - a. De Weichsel, Niemen en Pregel loopen door Pruiszen in Zee. Andere kleinere rivieren bevochtigen het almede, en de Zeeboezems, het Frische Haff en Kurische Haff loopen landwaarts in.
4. Vr. Wat is de heerschende Godsdienst?
 - a. De Lutherische, maar men vindt er lieden van vele andere Godsdiensten, bijzonderlijk Doopsgezinden, en de Koning tracht thans de Hervormden en Lutherischen in één kerkgenootschap te vereenigen.
5. Vr. Hoedanig is de regeringvorm?
 - a. Eenhoofdig, en in beide geslachten erfelyk. De Koning heerscht tevens niet slechts over een deel van Polen, maar ook over een groot deel van Duitschland,

tot xelpst aan Frankrijk toe.

6. Vr. Hoe wordt het land verdeeld.
a. In Oost- en West-Pruiszen, onder welk laatste gedeelte Bromberg begrepen is. Voor den Vrede van Tilsit, in 1807, had men nog een nieuw Oost-Pruiszen, en een Zuid-Pruiszen, uit veel grootere deelen van Polen bestaande, dan Pruiszen thans bezit. Thans behoort nog het Groot-Hertogdom Posen tot Pruiszen.

7. Vr. Welke zijn de voornaamste Steden?

a. Koningsbergen aan de Pregel, met vele voorname gebouwen, Scholen, Fabriken, en 60,000 Inwoners.

Tilsit, aan de Niemen, met 7,000 Inwoners.
Memel, met eene goede haven, Scheepstimmerwerf, Ven, en 5,400 Inwoners.

Elbing, in West-Pruiszen, met Fabriken, eenen goeden handel, en 18,000 Inwoners.
Graudentz, aan den Weichsel, met eene nabijgelegen vesting van denzelfden naam, wordt op 6,000 Inwoners begroot.

Dantzig, aan den Weichsel, onlangs nog zulk eene vrije stad, als Krakau thans is, drijft eenen sterken handel, en heeft wel 50,000 Inwoners.

8. Vr. Wat zijn de voornaamste Steden van Pruisch Polen?

a. Posen, aan de Wartha, met 24 kerken, vele Fabriken, veel koophandel, en 18,000 Inwoners, waaronder vele Joden zijn.

Bromberg, aan de Brahe, heeft verscheidene Fab.
rijken, en ruim 4,000 Inwoners.

9. Vn. Waartoe behooren de nog niet uitdrukkelijk
vermelde Staten des Konings van Pruisen?

a. Met al het overige Duitschland tot het
midden van Europa, dat thans moet worden be-
~~schreven.~~

Over de Staten in het midden van Europa

I. Hoofdstuk.

Over Duitschland.

1. Vn. Aan welke landen grenst Duitschland?

a. Ten noorden aan de Oostzee, aan Denemarken,
en aan de Noordzee?

Ten oosten aan Pruisen, Polen en Hongarije.

Ten zuiden aan Italië en Zwitserland.

Ten westen aan Frankrijk en Nederland.

2. Vn. Welke zijn de voornaamste rivieren van Dui-
tschland?

a. De Rijn, die in Zwitserland ontspringt, Frank-
rijk van Duitschland scheidt, door een deel van
dit laatste land, en vervolgens door Nederland loopt.

De Donau, die in Duitschland ontspringt, en
door een deel van hetzelfde naar Hongarije
loopt.

De Oder, die door Silesie en Brandenburg naar
de Oostzee stroomt.

De Elbe, die Boheme en gansch Duitschland
dwars doorsnijdt, en zich in de Noordzee
ontlast.

De Wezer, die in dezelfde Zee uitloopt.

De Main en Moettel, die zich in den Rijn werpen.

3. Vn. Welke zijn de hoedanigheden des lands?

a. Het is aan den Zeekant genoegzaam vlak, maar
elders bergachtig, heeft hier en daar goede mijnwer-
ken en Wijnngaarden, is genoegzaam houtrijk, bevat
veengrond, en in de rivieren veel visch, en voorts
veel oee en wild, wordt over het geheel wel be-
bouwd, en is dan niet overvloedig.

4. Vn. Welk is het karakter der Duitschers?

a. De Duitschers zijn in het gemeen goede, dappere
Soldaten. Zij beminnen de kunsten en Wetenschappen,
en zijn zeer naarstig, eerlijk in hunne hande-
lingen, beleefd omtrent hunne meenderen, maar
ook trotsch jegens hunne minderen.

5. Vn. Welk is de heerschende godsdienst van Dui-
tschland?

a. De Roomschen, Hervormden en Lutherischen
hebben er gelijke regten. De Joden worden ge-

duld, doch werden vroeger keer verdrukt. Hier en daar heeft men Doopsgezinden.

6. Vr. Hoe wordt Duitschland geregeerd?

a. Door een aantal Souvereine Vorsten, onder welken het land verdeeld is; uitgezonderd, dat het met vier Duitsche Steden eveneens gelegen is, ~~alle met het Poolsche Krakau.~~

II. Hoofdstuk.

Over het Duitsche Verbond.

1. Vr. Waarom begrijpt men een Land, dat meeren deels onder een aantal Souvereine Vorsten verdeeld is, onder den gemeenschappelyken naam van Duitschland?

a. Omdat het volk dezelfde natie uismaakt en dezelfde taal spreekt, voorts omdat deszelfs deelen door een onderling verband nauwt vereenigd zyn tot handhaving van de algemeene buiten- en binnenlandsche veiligheid, en de onafhankelijkheid en onschendbaarheid der Duitsche Staten, ten welken einde er van wegen de gezamenlyke Vorsten en Steden een Landdag te Frankfort gehouden wordt.

2. Vr. Hoe is die Landdag ingerigt.

a. Deszelfs leden brengen zeventien stemmen uit. Eenige Vorsten hebben elk eene stem, wederom anderen gezamenlyk eene; Zoo als de vier vrije Steden gezamenlyk ook slechts eene stem uitbrengen.

3. Vr. Welke Vorsten hebben elk eene stem?

a. De Keizer van Oostenryk, die voorheen Keizer

van Duitschland was, en wiens afgevaardigden steeds op den Landdag voorzitten.

De Koning van Pruisen voor zyne Duitsche Landen. De Koningen van Beieren, Saksen, Hanover en Württemberg, elk voor zyne gezamenlyke Staten.

De groot-Hertogen van Baden en Hessen-Darmstadt, en de Keurvorst van Hessen-Kassel.

De Koning van Denemarken wegens Holstein, dat tot Duitschland behoort.

De Koning der Nederlanden wegens Luxemburg, uit hoofde van welks bezit zyne Majesteit medelid van het Duitsche Verbond is.

4. Vr. Dus hebben de laattgenoemde Vorsten op den Landdag even veel invloed als de eerstgemelde?

a. Ja, maar op eene algemeene vergadering, waar de vier Steden elk eene stem hebben, brengen onze Koning, die van Denemarken, en de Vorsten van Hessen-Kassel, Hessen-Darmstadt en Baden, elk drie, en de vijf eerstgenoemde Koningen elk vier stemmen uit, even als de Keizer van Oostenryk.

5. Vr. Heeft die Keizer dan niets boven de vijf Koningen vooruit?

a. Niets, dan het enkele voorzitterschap; en de Koning van Pruisen boven die van Beieren, Saksen, Hanover en Württemberg, niets ter wereld, ofschoon zyne Duitsche Staten veel grooter zyn, dan de Koninkryken der anderen.

III. Hoofdstuk.

Over het oostelyke Pruisfische Duitschland.

1. Vr. Hoe laat Pruisfische Duitschland zich ^{各都} Gelyk verdeelen?

a. In een oostelyk en een westelyk gedeelte; welke deelen door het Meklenburgsche, Hanoversche, Bruns-,
wysche en Hessische van elkander gescheiden wor-
den.

2. Vr. Waaruit bestaat het oostelyke gedeelte?

a. Uit vier groote Provinciën: Brandenburg, Pom-
meren, Silesië en Saksen.

3. Vr. Welke zyn de voornaamste steden?

a. Berlyn, aan de Spree, de hoofdstad van het
zansche Ryk, met 200,000 Inwoners, vele Paleizen,
kerken, en andere voortreffelyke Gebouwen, vele
Fabryken, eene sterke Bezetting, eene groote Hooge
School, en eenen levendigen handel.

Potsdam, met Paleizen en 36,000 Inwoners.

Brandenburg, aan de Havel, met 12,000 Inwo-
ners.

Frankfort, aan den Oder, met 10,000 Inwoners.

Stettin, in Pommeren, aan den Oder, met 22,
000 Inwoners, vele Fabryken en veel handel.

Breslau, in Silesië, aan den Oder, met 60,000
Inwoners, zeer vele Fabryken en veel handel.

Schweidnitz, mede in Silesië, eene sterke Ves-
ting.

Reichenbach, eene welvarende Fabrykstad.

Glogau, aan den Oder, eene sterke Vesting.

4. Vr. Welke steden in het Saksische?

a. Goerlitz, in de Opper-Lausnitz, met 8,000
Inwoners.

Guben, in de Neder-Lausnitz, met 5,000 In-
woners.

Cotbus, dat met zyn grondgebied reeds lang Pruis-
sisch was.

Torgau, aan de Elbe, eene sterke Vesting.

Wittenberg, aan de Elbe, weleer met eene Hooge
School, waarop de Hervorming begonnen is,
thans eene Vesting.

Eisleben, Luthers geboorteplaats, met mynwerken
in de nabijheid, en 5,000 Inwoners.

5. Vr. Welke verdere steden?

a. Magdeburg, aan de Elbe, met eene sterke Ves-
ting en ryke handelstad, met 26,000 Inwoners.

Halle, met eene Hooge School, een zeer beroemd
weeshuis, en 20,000 Inwoners.

Quedlinburg, met 12,000 Inwoners, en Fabryken.

Halberstadt, met 12,000 Inwoners.

Erfurt, met eene Hooge School, 17,000 Inwoners,
en een vry uitgestrekt grondgebied.

IV. Hoofdstuk.

Over het westelyke Pruisfische Duitschland.

1. Vr. Wat bezit Pruisfen in het westen van
Duitschland?

a. Het geheele land tusschen de Eems en de Gren-
zen van Frankryk, aan beide zyden den Ryn,

betreffende de Provinciën Westfalen, Gulik, kleef en Berg, en het groot-Hertogdom van den Nederrijn.

2. Vr. Welke zijn de voornaamste Steden in Westfalen?

a. Paderborn, met eene Hooge School, en 5,000 Inwoners.

Minden, voorheen eene Vesting, met 7,500 Inwoners.

Bielefeld, met vele Fabrieken, en 6,000 Inwoners.

Munster, met eene Hooge School, eenige Fabrieken, en 25,000 Inwoners.

Dortmunde, eene Fabriekstad, met 6,000 Inwoners.

Ferloh, eene bloeyende Fabriekstad met ijzerwerken, die iets kleiner is.

Lipstad, eene Vesting, aan de Lippe.

Krensberg, in het eigenlijke Hertogdom Westfalen.

3. Vr. Welke Steden bevat Bergsland?

a. Düsseldorf, aan den Rijn, met 20,000 Inwoners, eenige voorname gebouwen en Fabrieken, en een zeer bekoorlyken hoftein. Voorheen was hier de overdekte Vermaarde Gallery van Schilderstukken, die thans naar München verlegd is.

De vermaarde Fabriekstad Elberseld, met 17,000 Inwoners, aan de Wupper, die, anderhalf of twee uren verre, niets dan melvarende Fabriekgebouwen bespoelt.

Solingen, met messen- en degenfabrieken, die tot in het hart van Afrika verkonden worden, en 8,000 Inwoners.

Duisburg, aan den Rijn, met handel.

4. Vr. Welke Pruisische Steden liggen er nog al

meer aan en langs den Rijn?

a. Metel, eene sterke vesting, met 7,000 Inwoners. Rees, Emmerik, en kleef, met zeer bekoorlyke omstreken, dat 4,000 Zielen heeft.

De vermaarde Fabriekstad Crefeld, met 15,000 Zielen.

De aloude Fabriek- en koopstad Keulen, met vele voorname gebouwen, en 50,000 Inwoners.

Bonn, met een fraai Paleis, eene beroemde Hooge School, en 9,000 Inwoners.

Koblentz, eene Fabriekstad, met 10,000 Inwoners.

Hier valt de Moesel in den Rijn.

5. Vr. Wat bezit Pruisen hieromstreeks nog meer?

a. Kreutznach, aan de Nahe, met 5,000 Inwoners.

Trier, aan de Moesel, met fraaie gebouwen, Fabrieken, handel in Wijn en hout en 10,000 Inwoners.

De vermaarde Fabrieksteden Schleiden, Olmedy, Eupen, Montjoie, Birtscheid, Stolberg, enz.

De Gulikische Fabrieksteden Düren en Gulik, van welke de laatste eene vesting is.

Aken, met deszelfs Baden, en 27,000 Inwoners, welke Fabriekwerken in lakens alom bekend is.

V. Hoofdstuk.

Over het Koningryk Hanover.

1. Vr. Waardoor is het Koningryk Hanover bepaald?

a. Ten noorden door de Elve en de Noordzee.
 Ten oosten door het oostelyke gedeelte van Pruis-
 „sisch Duitschland en het Brunswyksche.
 Ten zuiden door het Hessische en het westelyke
 gedeelte van Pruisisch Duitschland.

Ten westen door de Nederlanden.

2. Vr. Welke landen bevat dit koningryk?

a. Het voormalige Hanoversche, Hildesheim, Osnabrug,
 een deel van het Münstersche en van Lingen, het Ben-
 „themsche en Oostvriesland.

3. Vr. Wie bezit dit koningryk?

a. De koning van Groot-Brittannië en Ierland,
 als een bijzonder eigendom van hem en zyn huis,
 uit hoopde van 't welk hy medelid van het Duitsche
 Verbond is.

4. Vr. Welke zyn de voornaamste Steden?

a. Hanover, aan de Leine, met 24,000 Inwoners,
 en fraaie lustsloten in de nabijheid.

Goettingen, ook aan de Leine, met eene ^{meer} ^{dan} ^{veertig} ^{duizend} ^{inwoners},
 „de Hooge School, en 11,000 Inwoners.

Lünenburg, met fraaie kerken, torens, meer an-
 „dere gebouwen en 12,000 Inwoners.

Celle, aan de Aller, met 6,000 Inwoners.

5. Vr. Welke voornamste Steden vindt men er verder?

a. Hildesheim, de hoofdstad van een voormalig Bis-
 „dom, met eene groote Hoofdkerk, en 12,000 Inwo-
 „ners.

Goslar, met Mynwerken, Brouwerijen, en ruim 5,000
 Inwoners.

Hamelu en Njenburg aan de Weser, voorheen

Sterke Vestingen.

Cüschaven, aan de Noordzee, eene Havenstad.

Emden, aan den Dollart, eene vermaarde koop-
 „stad, van ruim 11,000 Inwoners.

Quakenbrüg, aan de Haze, met 8,000 Inwoners,
 eene Fabrikstad, even als

Osnabrüg, ook aan de Haze, met 7,000 Inwo-
 „ners.

VI. Hoofdstuk.

Over Brunswyk, Hessen-kassel en Darmstad.

1. Vr. Wat verstaat gy door het Brunswyksche?

a. Een Hertogdom, dat ten oosten van het grondgebied
 van Hildesheim ligt, en eenen afzonderlyken Vorst
 heeft, die op de algemeene vergadering van het Dui-
 „tsche Verbond twee stemmen uisbrengt.

2. Vr. Welke zyn de voornaamste Steden?

a. Brunswyk, aan de Ocker, met fraaie gebouwen,
 vele Fabryken, en 28,000 Inwoners.

Wolfenbüttel, ook aan de Ocker, met eene ver-
 „maarde Boekery, en 50,000 Inwoners.

Helmstad, met 4,000 Inwoners.

3. Vr. Wat is en noemens het Hessische op te
 merken?

a. Het is tweederlei. Aan het Hanoversche
 paalt het gebied van den Vorst van Hessen-kassel,
 voorheen Landgraaf, en een der Keurvorsten, die
 een keizer voor het Duitsche Ryk plegen te kiezen.

4. Vr. Welke zyn de voornaamste Steden?

a. Kassel, aan de Fulda, met een fraai Paleis, een tweede in de nabijheid, heerlijke Waterwerken, vele fraaie gebouwen, vele Fabrieken, en 20,000 Inwoners.

Marburg, aan de Lahn, met eene Hooge School, en ruim 6,000 Inwoners.

Schmalkalden, in het Hennebergische.

Hanau, aan de Main, met 13,000 Inwoners, en eene Nederduitsche Gereformeerde Gemeente.

5. Vr. Wat bezit de Vorst van Hessen-Darmstadt?

a. Darmstadt, met 10,000 Inwoners, eene beroemde Langschool, een Vorstelijk Slot, en een vermaard Exercitie-huis dat 319 voet lang, 157 voet breed en 83 voet hoog is.

Giessen, aan de Lahn, bij Marburg, met eene Hooge School, en 4,500 Inwoners.

Friedberg, bij Hanau, in het Graafschap Katzenelnbogen, aan den Rijn.

VII Hoofdstuk.

Over Meklenburg, Nassau en Baden.

1. Vr. Lebt gij niet van het Meklenburgsche gesproken?

a. Ja. Daardoor versta ik de Staten der Vorsten van Meklenburg-Schwerin en Meklenburg-Strelitz, die, even als de Vorsten van Brunswijk en Nassau, op de algemeene Vergadering van het Duitsche Verbond twee Stemmen uitspreken.

2. Vr. Wat bevat dat Meklenburgsche?

a. Een Vrij uitzgestrekt land, tusschen Holstein en Pommeren, aan de Oostzee, en daarin de Steden:

Schwerin, met een Vorstelijk Slot, en 10,000 Inwoners.

Ludwigslust, met een fraai Slot en Park.

Rostock, met eene Hooge School, vele Fabrieken, veel Verhandel, en 13,000 Inwoners.

Wismar, met eene goede haven, en 9,000 Inwoners.

Strelitz, met een Vorstelijk Slot.

3. Vr. Wat bezit de Vorst van Nassau?

a. Hij is Hertog van Nassau Weilburg, en het meerendeel dier andere Nassausche landen, welke door den Koning der Nederlanden aan den Koning van Pruisen afgestaan zijn geworden, en van welke de laatstgenoemde Monarch slechts het Graafschap Siegen voor zich behouden heeft. Hij is van Moeders zijde ten naauwste aan het regerende Huis der Nederlanden verwant. Hij resideert veelal te Biberich; en men vindt in zijn schoone land de vermaarde gezondheidsbronnen van Wiesbaden.

4. Vr. Wat bezit de groot-Hertog van Baden?

a. Een Schoon land, ten oosten van de Bovenrijn, dat zich van het Darmstadsche tot aan Zwitserland uitstrekt, en voorts nog eenig nabijgelegen land, aan weerdanten van het meer van Constantz, welk alles gezamenlijk 842,000 Inwoners gerekend wordt te bevatten.

5. Vr. Welke zijn de voornaamste Steden?

a. Karlsruhe, de Hofstad, waargewijs in een bosch aangelegd, met fraaie gebouwen, nutte gestichten,

eenige Fabriken, en 9,000 Inwoners.

Baden, dat den naam aan alles geeft, en zelf
Zijnen naam van Zijne heilzame ^泉 Warme ^湯 Ba-
den ontleent.

Manheim, aan den Neckar en Rijn, eene ^{第一} allerfraai-
ste Stad, met Fabriken, handel, en 21,000
Inwoners.

Heidelberg, aan den Neckar, met eene Hooge Sch-
ool, een oud Slot op een berg, fraaie Gebou-
wen, Fabriken en 10,000 Inwoners.

Oud Breisach, aan den Rijn, tegen over Nieuw
Breisach, en ouderlings hoofdstad, van Brisgau.

Freiburg, met eene Hooge School.

Ueberlingen, Lindau, aan het meer van Constan-
tz.

VIII. Hoofdstuk.

Over Württemberg en Saksen.

1. Vr. Hoe vele Inwoners bevat het koninkrijk Würt-
temberg?

a. Met al, wat aan hetzelfde onderhoorig is, ruim
1,000,000. Maar er behooren onder hetzelfde vele
afzonderlijke Vorsten en graven, wier landen, te-
gelijk met des konings eigen land, in 12 kreitsen
zijn afgedeeld.

2. Vr. Welke steden zijn er meest opmerkenswaardig?

a. Stuttgart, de hoofdstad, met een koninklijk
Slot, andere fraaie Gebouwen, Fabriken, en 20,
000 Inwoners.

Ludwigsburg, met een Paleis, en 4,000 Inwoners.

Esslingen, met fraaie gebouwen, en 5,200 Inwo-
ners.

Tübingen, met eene Hooge School, en 5,700 In-
woners.

Reutlingen, met Fabriken, en 7,500 Inwoners.

Gmünd, met fraaie gebouwen, en Fabriken.

Heilbron, met veel handel.

3. Vr. Is het koninkrijk Saksen niet meer ver-
kleind?

a. Ja, maar het overblijvende bevat evenwel nog
meer dan 1,000,000 Inwoners, en is wel het berg-
achtigste, doch tevens het rijkste gedeelte, door Mijn-
werken, Fabriken, en handel.

4. Vr. Welke zijn de voornaamste Steden?

a. Dresden, de heerlijke hoofdstad, aan de Elbe, over
welke hier eene fraaie brug ligt. De stad ligt in de
schoonste oorden, heeft verscheidene Paleizen, Kunst-
verzamelingen, vele Fabriken, 60,000 Inwoners, en op
kekeren afstand het schoone Lustslot Pilsnitz, ook aan
de Elbe.

Leipzig, met 32,000 Inwoners, vele Fabriken, eene
beroemde Hooge School, en zeer vermaarde Jaar-
markten, of Messen, die men van Wijd-en-Lijd
bezoekt.

Bautzen, in de Opperlausnitz, met vele Fabriken,
en 10,000 Inwoners.

5. Vr. Welke Steden van aانبelang bezit de koning
van Saksen voorts nog?

a. Meissen, aan de Elbe, waar de eerste Europeesche

此作製器場
 Porseleinfabriek werd opgericht, met 6,000 Inwoners.
 Grimma, aan de Mulde, met Fabrieken, Vennerijen,
 en eene fraaie Drukkerij.
 Freiberg, met Zilvermijnen, eene Akademie voor
 de Minwerkers, Galonfabrieken, en 9,000 Inwoners.
 Chemnitz, met Fabrieken, en 10,000 Inwoners.
 Schneeberg, met Fabrieken, Zilvermijnen in de
 Hoogheid, en 4,400 Inwoners.

IX. Hoofdstuk.

Over de Saksische en andere kleinere Vorsten.

1. Vr. Wat bezit de Hertog van Oldenburg?
 - a. De Vorstendommen Oldenburg en Delmenhorst, ten oost-
 ten van Oostvriesland, welke uitnemend Schoone paars-
 den opleveren, en voorts het aangrenzende Feterland.
 Oldenburg heeft een fraai Vorstelijk Slot, en 4,000 In-
 woners.
2. Vr. Wat bezit de groot-Hertog van Saksen-Weimar?
 - a. Weimar, met een Vorstelijk Slot, en 8,000 Inwo-
 ners.
 Jena, met eene Hooge School, en 7,000 Inwoners.
 Eisenach, met het Slot Wartburg, waarop Luther
 den Bijbel vertaald heeft, 8,200 Inwoners, etc.
3. Vr. Welke kleine Vorsten heeft men nog?
 - a. Saksen-Coburg, Saksen-Hildenburghausen en
 Meiningen, en Schwarzburg-Reudling.

X. Hoofdstuk.

Over het koninkrijk Beieren.

1. Vr. Wat valt er noemens het koninkrijk Beieren op te merken?

a. Dat hetzelfde veel grooter is, dan die van Saksen en Württemberg, en zelfs dan dat van Hanover. Het bestaat uit de Lech-, Opper- en Neder-Donau-, Har-
 Inn-, Rezat-, Main- en Rijn-kreitsen.

2. Vr. Welke zijn de voornaamste Steden?

a. München, de hoofdstad, aan de Isar, met 48,000 inwoners, zeer vele nitte Gestichten, aanzienlijke Fab-
 rijken, en fraai Paleis in de Stad, en een ander in de nabijheid.

Landshut, ook aan de Isar, met een Paleis, eene Hooge School, en bykans 8,000 inwoners.

Passau, aan den Xamenloop van de Inn en den Do-
 nau, met 2 kasteelen, en 9,000 inwoners.

Braunau, eene Vesting, aan de Inn.

Salzburg, met een Kasteel, een Paleis, en 18,000 Inwoners
 Berchtesgaden, met een Kasteel, en 3,000 Inwoners.

3. Vr. Is dit al het voornaamste?

a. Verre van daar. Beieren bevat nog Regensburg, aan den Donau, met eene oude Brug van 1090 Schreden lengte, vele Fabrieken, en 20,000 inwoners.

Neurenberg, aan de Pegnitz, met velerlei Fabrieken, zeer veel handel, en 30,000 inwoners.

Eichstadt, aan de Altmühl, met 7,000 inwoners.

Augsburg, met vele nitte Stichtingen en Fabrieken, veel handel en 36,000 inwoners.

Memmingen, eene koopstad, van 7,000 inwoners.

4. Vr. Bevat Beieren nog al meer zulke Steden?

a. Men vindt er ulm, aan den Donau, met veel vaart op die rivier, en 12,000 Inwoners.

Nördlingen, eene koopstad, met 7,000 Inwoners.

Anspach, met een Vorstelyk kasteel, en 12,000 Inwoners.

Würzburg, aan den Main, met een Paleis, eene Hooge School, vele Fabrieken, en 22,000 Inwoners.

Aschaffenburg, met een Paleis.

Bamberg, met een Paleis, en 20,000 inwoners.

Bairuth, met nagenoeg 10,000 Inwoners.

Erlangen, met eene Hooge School, en 9,000 inwoners.

XI. Hoofdstuk.

Over de vier vrije Steden van Duitschland.

1. Vr. Waren eenige der Beiersche Steden voorheen niet vrij?

a. Ja, zoo als Augsburg, Neurenberg, Regensburg, Memmingen, en meer andere niet opgenoemde koopsteden en Stadjes. Zij verliezen intusschen weinig daarbij, dat zij onder het vaderlyke bestuur des konings van Beieren verkeeren, en niet meer, zoo als vier andere Steden van Duitschland, op zich zelve staan.

2. Vr. Welke zijn die vier Steden?

a. Frankfort, Bremen, Lübek en Hamburg.

3. Vr. Wat valt er noemens Frankfort aan te merken?

a. Men onderscheidt het van Frankfort aan den Oden, door den naam van Frankfort aan den Main, welke het van den rivier ontleent, die deze stad bespoelt.

Zij heeft over dezelve eene brug van 400 Schreden, die haar met de voorstad Sachsenhausen, welke voorname, lyk door Joden bewoond wordt, vereenigt. Zij bevat ruim 46,000 Inwoners, drijft veel handel, vooral op de beroemde Jaanmarkten, of Missen. De Duitsche Landdag, welke er gehouden wordt, heeft hare bevolking doen toenemen.

4. Vr. Ligt Bremen ook aan eene rivier?

a. Ja, aan de Weter, op eenigen afstand van de riviermond. Deze stad ontvangt langs die rivier vele goederen uit zee, en verkent ze, langs dezelve rivier, Duitschland in. Zij had in 1803 nagenoeg 35,000 Inwoners.

5. Vr. Waar ligt Lübek?

a. Aan de Trave, aan welken mond Travemünde voor deze stad ten haven verstrekt. Zij pleeg onder de zoogenoemde Hankesteden den eersten rang te bekleeden, drijft nog steeds veel handel, bevat vele Fabrieken, en ruim 30,000 Inwoners.

6. Vr. Hoe vele Inwoners heeft Hamburg?

a. De bevolking neemt hier af en toe, met den koophandel. Deze vermenigvuldigt haar thans dagelijks. Men telt er thans meer dan 110,000 Inwoners, en heeft de voorsteden herbouwt, welke door de Franschen geheel verwoest zijn geworden. De stad bevat vele nuttige gestichten en Fabrieken. Zij is in het onschatbare bezit van den voornaamsten in- en uitvoer langs de Elve, die gansch Duitschland en Boheme dwars doorsnijdt, en is misshien thans de eerste of tweede koopstad op het vaste land van Europa.

XII. Hoofdstuk.

Over de Oostenrijksche bezittingen in Duitschland.

1. Vr. Wat bezit de Keizer van Oostenrijk in Duitschland?

a. Behalve het eigenlijke Oostenrijk, voorts nog Stiermarken, Karinthie, Carniole of Kraain, met eenig aangrenzend land, de Biddommen van Brixen en Trente, het Graafschap Tirol, en het Voorarlbergische.

2. Vr. Welke zijn de voornaamste Steden?

a. Weenen, het gewone verblijf des Keizers, die er een fraai Paleis in de stad, en meer andere in de nabijheid heeft. Voorts bevat Weenen eene menigte van andere fraaie gebouwen, eene Hooge School, eene Vermaarde Boekery, vele andere nutte Stichtingen en Fabrieken. De ligging der Stad aan den Donau vermeerderd haren Koophandel. Men telt er 300,000 Inwoners.

Het eigenlijke Oostenrijk bevat voorts Linz, ook aan den Donau, met 17,000 Inwoners.

3. Vr. Welke Steden bevatten de overige oppengesemde Duitse landen des Keizers van Oostenrijk.

a. Grätz, aan de Murr, is de hoofdstad van Stiermarken, bevat verscheidene Fabrieken en andere Gestichten, drijft veel handel, en heeft 36,000 Inwoners.

Klagenfurth, is de hoofdstad van Karinthie.

Laybach, is die van Carniole. of Kraain. Zij is grooter dan Klagenfurth, en bevat 14,000 Inwoners.

Triest, aan de Golf van Venetie, heeft vele Fabrieken, en eene Vrije haven. Het is eene zeer vermaarde handelstad, van 50,000 Inwoners.

Goritz of gortz, aan de Lisowka, heeft er 10,000.
4. Vr. Welke Steden bevat Tirol en het aangrenzende land?

a. Inspruck is de hoofdstad van Tirol. Zij ligt aan de Inn, heeft eene Hooge School en 10,000 Inwoners.

Brixen geeft haren naam aan het voorgeselde Bisdom, en heeft 4,000 Inwoners.

Botzen heeft er 8,000, Grootte Fabrieken, Vier Vermaarde Gaarmarkten, en veel handel.

Trente, is wegens eene aldaar gehouden groote kerkvergadering Vermaard, en heeft 11,000 Inwoners.

Feldkirch ligt aan den Opper-Rijn, en Bregentz een weinig noordelyker aan het meer van Constantz.

XIII. Hoofdstuk.

Over Boheme, Moravie, enz.

1. Vr. Behoort Boheme ook niet tot Duitschland?

a. Ja, even als Moravie, Silesie en de beide Landen nitken. De bewoners dixer Landen zijn meest van Slavonische afkomst, en zij behoorden, toen Duitschland nog in kreitsen verdeeld was, tot geene dier kreitsen.

2. Vr. Welke zijn de voornaamste Steden van Bohemen?

a. Praag, de hoofdstad van dit Koninkrijk, aan den Moldau, heeft Paleizen, en andere fraaie gebouwen, eene hooge School, Fabrieken, veel handel, en 74,000 Inwoners, waaronder 8,000 Joden.

3. Vr. Welke Steden bevat Bohemen nog meer?

a. Joplitz, en Carlsbad, met vermaarde Gezondheids

Bronnen.

Reichenberg, aan de Neiss, met vele Fabriken, en meer dan 10,000 Inwoners.

Pilsen, eene fraaije Stad, van 5,000 Inwoners.

Pless, of Josephstadt, Theresienstadt, Königgrätz, en Eger, sterke Vestingen.

Tabor is ook versterkt, en Joachimsthal en Kuttenberg heeven in de nabijheid mijnwerken.

4. Vr. Welke zijn de voornaamste Steden van Moravië?

a. Olmütz, eene Vesting met Verscheidene fraaije en nutte Gestichten, en 11,000 Inwoners.

Brünn, eene sterke Vesting, met 14,000 Inwoners.

Knaym, eene Vesting, met 6,500 Inwoners.

Jglau, eene Fabriekstad, van 10,000 Inwoners.

Nikolsburg, met 3,000 Joden.

5. Vr. Was bevat Oostenrijksche Silesië?

a. Troppau, eene Fabriekstad, met 8,000 Inwoners.

Jägerndorf, met linnenfabrieken.

Teschen, met geweerfabrieken.

Bielitz, met lakenfabrieken.

XIV. Hoofdstuk.

Over Hongarije.

1. Vr. Waar ligt Hongarije?

a. Ten oosten van de laatst opgenomde Landen, van Oostenrijk en van Steiermarken; en ten Zuiden van Oostenrijksch Polen of Gallicië.

2. Vr. Welke zijn de voornaamste rivieren?

a. De Donau, eenige Grootte rivieren, die zich in den

Donau ontlasten, zoo als de Drau, de Lau, enz.

3. Vr. Welke is de gesteldheid des Lands?

a. Het is veelal bergachtig, maar over het geheel vruchtbaar in wijn en koren. Men vindt er veel Wild, Vee en paarden, maar weinig geld; ofschoon er onder andere bergwerken, goud- en zilvermijnen zijn.

4. Vr. Van welken aard zijn de Inwoners?

a. Strijdbaar en ondernemend, is minstensde Ruiters, zeer goede soldaten, en hinnen Monarch in-der-tijd, ^其 Steeds zeer getrouw, die wederkeurig hinnen regering, ^其 vorm Steeds ontkeert, en hen even afzonderlijk bekeur, ^其 scht, als Polen door de Russische Monarchen beheerscht wordt.

5. Vr. Welke zijn de voornaamste Steden?

a. Presburg, aan den Donau, waar de koningen gekroond worden; eene Fabriekstad, met 28,000 Inwoners.

Pesth, ook aan den Donau, met eene Hooge School, vele Fabriken, veel handel en 26,000 Inwoners.

Ofen of Buda, tegen over Pesth, is zeer versterkt, heeft ook handel, heeft Fabriken en 21,000 Inwoners.

Theresienstadt, heeft vele Linnenfabrieken.

6. Vr. Welke nog al meer?

a. Oedenburg, eene voornaamste handelstad, met Hoogere Scholen, ook voor de Protestanten, en 22,000 Inwoners.

Raab, met nutte Stichtingen, Fabriken en 15,000 Inwoners.

Stoelweissenburg, met 12,000 Inwoners.

Kaschau, wel versterkt en fraai, met eene Hoo,

ge school en 15,000 Inwoners.

Debretkin, met 29,000 Inwoners, vele Fabrieken
en eene hoogere school voor de Protestanten.

7. Vr. Noem er nog eenige?

a. Segedin, eene Vesting, met 16,000 Inwoners.

Femeswar, eene Vesting, met 10,000 Inwoners.

Sarospatak, dat een protestantsch Collegie met 2,
000 Studenten heeft.

Schemnitz, met 10,000 Inwoners, eene Mynwer-
kers-school, en goud- en zilver-mijnen.

Kremnitz, met eertijds rijke Goudmijnen. hier wer-
den dukaten geslagen.

Neusohl, met kopermijnen.

XV. Hoofdstuk.

Over Slavonië, Croatië en Dalmatië.

1. Vr. Blijft Oostenrijk omstreets Hongarije nog meer
lands?

a. Ja, Slavonië, Croatië en Dalmatië.

2. Vr. Welke voorname steden behelst Slavonië?

a. Essek, eene Vesting aan de Drava, met 8,
500 Inwoners, katernen voor 30,000 man, en veel
handel.

Peterwaradin, eene Vesting, aan den Donau.

Semlin, eene Vesting, aan den Zamenloop van
den Donau en de Sava, met 9,000 Inwoners,
en zeer veel handel van doorvoer.

3. Vr. Welke steden bevat Croatië?

a. Agram, aan de Sava, met verscheidene gestichten

en 18,000 Inwoners.

Carlstadt, gewetene hoofdplaats der Yllirische Provin-
ciën van het Fransche Keizerrijk.

Piume, eene Zee- en handelstad, met 6,000 Inwoners.

Zengh, eene Zee stad, met 3,000 Inwoners, behoorde
onder het Fransche Bewind tot Croatië, maar
thans wederom tot Dalmatië.

4. Vr. Welke steden behooren tot Dalmatië?

a. Zara, eene fraage en welversterkte Zee stad,
waar men veel Rosolio Distilleers, met bij de 9,000
Inwoners.

Sebenico, eene Havenstad, met deelpde Fabrieken, en 6,
000 Inwoners.

Spalatro, eene Zee stad, met 14,000 Inwoners.

Cattaro, eene Zee stad, in Oostenryksch Albanie,
met 4,000 Inwoners, eene ruis muntende ruime
en driedubbele Haven, en een zeer hoog gelegen
kasteel.

Ragusa, de hoofdplaats van eene gewetene Republiek,
die thans even zeer aan Oostenrijk toegeweten
is, als het omliggende Dalmatië, dat aan de
Republiek van Venetië plagt toe te behooren.

Ragusa is eene Vesting en Zee stad, met 8,000
Inwoners, die, even als de naburiger Dalmatiërs,
goede Zeevlieden zijn.

XVI. Hoofdstuk.

Over Zeyenbergen en Gallicië

1. Vr. Waar ligt Zeyenbergen?

a. Ten oosten van Hongarije. Het is een gezond en vruchtbaar land. Men vindt er goede schynten, ken. De inwoners bestaan uit Hongaren, Sacklers en Saksen. Zij zijn veelal Luthersch. Men begroot hun getal op 1,500,000. Hun land vormt een afzonderlijk Grootvorstendom, en voert, behalve den naam van Zerebergen, dien van Transylvanie.

2. Vr. Welke zijn de voornaamste Steden?

a. Hermanstadt, de hoofdstad, met vele Fabrieken, twee Opvoedingsgestichten, en 15,000 inwoners.

Klausenburg, met verscheidene groote Opvoedingsgesticht, ten en Fabrieken, en 10,000 inwoners.

Karlsburg, eene Vesting, aan de Marosch.

Kronstadt, eene Vesting met vele Fabrieken, een protestantsch Opvoedingsgesticht, en 18,000 inwoners.

3. Vr. Hoe groot is het Oostenrijksche Polen?

a. Men telt daarin ruim 4 millioen inwoners, waaronder zeer vele joden zijn. Het draagt den naam van Gallicie en Lodomerie, en is een afzonderlijk koninkrijk.

4. Vr. Welke zijn de voornaamste Steden?

a. Lemberg, de hoofdstad, met eene zeer talrijke bevolking, en vele gestichten en Fabrieken.

Skieszow, eene handelrijke stad, vol Joden.

Wieliczka, eene stad, welke de vermaardste Zoutmijnen der wereld in hare nabijheid heeft.

Brody, eene stad van 20,000 inwoners, waaronder 6,000 joden. Zij drijft een grooten Transitohandel.

5. Vr. Zijn al de bezittingen van Oostenrijk nu afgehandeld?

a. Neen, de Keizer bezit ten oosten van Gallicie nog de Bukowina, een afgescheiden deel van Moldavie, en daarin Czernowitz, de hoofdplaats, die een Griekschen Aartsbisschop en 3.000 inwoners heeft; en voorts veel lands in Italië, dat onder het Zuidelijke Europa beschreven zal worden.

XVII. Hoofdstuk.

Over het Groot-Hertogdom Luxemburg.

1. Vr. Wat bezit de koning der Nederlanden in Duitschland?

a. Verre weg het grootste gedeelte van het Hertogdom Luxemburg, dat thans den titel van Groot-Hertogdom voert.

2. Vr. Behoort het Luxemburgsche tot Duitschland?

a. Oorspronkelijk, ja; blykens zelfs het Hoogduitsch, dat de meeste Luxemburgers spreken: en thans is dat land onder het Duitsche Verbond begrepen; schoon het sinds lang, even als de overige Nederlandsche Provincien, geen deel van Duitschland meer uitmaakt. Dit deed dearentegen Luikenland, maar dit behoort thans niet meer tot Duitschland.

3. Vr. Was spreekt men in het Luxemburgsche behalve het hoogduitsch?

a. Fransch; en een deel van het land behoort sinds lang werkelijk tot Frankrijk, even als een deel van het Namensche, en van Henegouwen en Vlaanderen.

Een ander deel van het Luxemburgsche is aan Pruiszen toegeweken, en behoort tot het Groot-Hertogdom van den Neder-Rijn.

4. Vr. Van welken aard is het land over het geheel?

a. Berg- en boschachtig, vol wild, en, uitgezonderd eenige weinige streken, niet zeer vruchtbaar. De bergen leveren er ijzer op, en het volk is tegen alles wel gehard.

5. Vr. Welke zijn de voornaamste steden van het Groot-Hertogdom Luxemburg?

a. Luxemburg, eene sterke en bykans onwinbare vesting, met 10,000 inwoners, die gedeeltelyk van wegens het Duitsche Verbond bezet moet worden, schoon Neerlands Monarch steeds "den Kommandant benoemt.

Bastogne of Bastonach, eene opene stad, waar veel handel gedreven wordt.

Eckternach en Arlon, twee stadjes, van 3,000 inwoners.

Dieskirch, een stadje, van 2,500 inwoners.

Nianden, een geringrijk plaatsje, van 1,200 inwoners.

Neufchâtel, Chimay, la Roche, Marche, Durbuy en Romfalise, kleine stadjes, in dat gedeelte van het Luxemburgsche, waar men, even als in het naburige gedeelte der Nederlanden, Fransch pleegt te spreken.

XVIII. Hoofdstuk.

Over het koninkrijk der Nederlanden.

1. Vr. Waaraan grenst het koninkrijk der Nederlanden?

a. Ten noorden en westen aan de Noordzee, ten Zuidwesten en Zuiden aan Frankrijk, en ten oosten aan Duitschland. bepaatelyk aan de Pruisfische Rijn-Propinciën-en Hanover.

2. Vr. Hoe is de luchtgesteldheid in Nederland?

a. Vochtig in de zeegeesten, hoe wel, doorgaans niet ongezond; de binnenlandsche gewesten genieten eene drooge en zeer gezonde lucht.

3. Vr. Hoe is de landgesteldheid.

a. De naam toont aan, dat het een laag land is, met uitzondering nochtans van de Zuidoostelyke Propinciën, Henegouwen, Namen en Luik, alwaar men het vrij hooge gebergte der Ardennes vindt, hetwelk zeer rijk is in steenkolen en ijzer. Nog vindt men den Pietenberg bij Maastricht, waaruit men steenen haalt, en in Zuid-Brabant vruchtbare, in Gelderland en Utrecht zandige heuvelen.

4. Vr. Welke rivieren heeft men er?

a. Drie voornamen: de Rijn, die uit Duitschland komt, en zich, by de intrede in het land, in drie armen verdeelt, de Waal, de Rijn (naderhand de Lek) en de IJssel. De laatste valt in de Zuidzee, de twee eersten loopen in een met de Maas, die uit Frankrijk komt, door Namen, Luik, Limburg, en tusschen Gelderland en Noordbrabant heenstroomt, en by Brielle, Hellevoet en Oudorp, in verscheide armen in de Noordzee valt. Een andere kleinere arm van den Rijn wordt by Katwijk door sluizen en door een gegraven kanaal in de Noordzee gebracht. De Schelde

Komt uit Frankrijk, loopt door Henegouwen, Oost- en West-Vlaanderen, nabij Antwerpen, en valt in Zee, land in twee hoofd- en verscheidene kleinere armen (die te zamen de zeeuwsche Eilanden uitmaken) in de Noordzee.

5. V. Welke zijn er de voornaamste voorsbringselen?

a. Behalve de reeds gemelde kolen, ijzer en steenen, ook granen, vooral beste tarwe, boonen en koolzaad in Zeeland, Noord- en Zuid-Brabant, Oost-Vlaanderen, Vriesland en Groningen; rogge, boekweit en haver in verscheidene andere Provinciën; — vlas en hennip in Holland; meekrap in Zeeland; tabak in Utrecht en Gelderland; kersen en andere tuinvruchten in Gelderland. Vriesland, Holland en West-Vlaanderen hebben ook beste weilanden, waarin uitsluitend rundvee graast, hetwelk de beste boter van Europa geeft. Men heeft ook vele goede paarden, vooral in Vriesland, en schapen, bijzonder op het Eiland Texel, enz.

6. V. Waar bestaat het land nog verder van, dan van deze voorsbringselen?

a. Van een groote menigte belangrijke Fabrieken in wol, katoen en vlas, vooral in de Zuidelijke Provinciën, en van een grooten koophandel, die vooral in de zeehavens Amsterdam, Rotterdam en Antwerpen gedreven wordt. Ons land heeft aan den koophandel zijne voornaamste grootheid en luister te danken.

7. V. Waaruit bestaat het koninkrijk der Nederlanden?

a. Uit de volgende 17 Provinciën:
Noord-Brabant, hoofdplaats 's Hertogenbosch.

Zeeland, hoofdplaats Middelburg
Holland, (Zuidelijk), hoofdplaats 's Gravenhage.
Holland, (Noordelijk), hoofdplaats Amsterdam, de grootste hoofdstad des Rijks en 200,000 Inwoners.

Vriesland, hoofdplaats Leeuwarden.

Groningen, hoofdplaats Groningen.

Drenthe, hoofdplaats Assen.

Overijssel, hoofdplaats Zwolle

Gelderland, hoofdplaats Elnhem.

Utrecht, hoofdplaats Utrecht

Zuid-Brabant, hoofdplaats Brussel.

Oost-Vlaanderen, hoofdplaats Gent, melet de grootste stad der Nederlanden.

West-Vlaanderen, hoofdplaats Brugge, oordtijds de eerste Koopstad van ons land.

Henegouwen, hoofdplaats Bergen (Mons).

Namen, hoofdplaats Namen.

Lijk, hoofdplaats Lijk.

Limburg, hoofdplaats Maastricht.

Antwerpen, hoofdplaats Antwerpen (met zeer veel Koophandel aan de Schelde, en 70,000 Inwoners.)

8. V. Is dit de eenige landsverdeeling?

a. Ja, doch men begrijpt de 8 laatstgenoemde Provinciën ook wel eens gezamenlijk onder den naam van de Zuidelijke, en de 9 eerstgenoemde onder dien van de Noordelijke.

Elke Provincie heeft haren Gouverneur; maar Holland heeft er twee, een voor deszelfs

Zuidelijk, en een voor deszelfs Noordelijk gedeelte. Deze twee deelen van Holland hebben ook elk een afzonderlijk Collegie van Gedeputeerde Staten; schoon Holland, even als de overige Provinciën, slechts eene eigenlijke Statenvergadering voor zich heeft.

9. Vx. Onderscheidt Holland zich nog door meer andere opmerkenswaardige bijzonderheden?

a. Het serwt de algemeene hoofdstad des Koninkrijks Amsterdam, en den hoofdzetel van het Landsbestuur te Gravenhage, waar het Koninklijke Hof zich ook veelal bevindt, en waar de vergadering der Staten-Generaal om het andere jaar gehouden wordt.

10. Vx. Heeft dit Koninkrijk altijd eên land uitgemaakt?

a. Neen, oüdtijds waren het onderscheidene Provinciën, die echter in de vijftiende en zestiende eeuw onder de Vorsten van Bourgondiën en Oostenrijk vereenigd werden; doch toen de Koning van Spanje, die deze landen geërft had, daar geloofsdwang en onbepaalde magt wilde invoeren, stond het beste gedeelte des volks op, en toen de Spanjaarden de Zuidelijke Provinciën meder bemagtigden, vloeden de meest gefoeden en vrijheidlievende menschen van daar naar de zeven Noordelijke Provinciën, die sedert de meneldbenoemde Republiek der Vereenigde Nederlanden hebben uitgemaakt, die menigmaalen aan Koninkrijken

de met heeft voorgeschreven, en de vereenigde Engelschen en Franschen ter zee heeft verslagen. De Zuidelijke Provinciën daarentegen bleven lydelyk onder Spanje en Oostenrijk; men vond daar weinig groote mannen, die in overvloed in de Republiek te vinden waren, Toen eindelijk beide die gedeelten van Nederland door de Franschen in 1810 met hün groote Rijk waren vereenigd, stonden in 1813 de Hollanders (zoo noemt men algemeen de bewoners der oude Republiek) van zelve tegen den vereeniging op; de Belgen (zoo heeten doorgaans de bewoners der Zuidelijke Provinciën) hielden zich lydelyk, doch de Bondgenooten, die de Franschen hadden overwonnen, na dat land ingenomen te hebben, vereenigden hetzelfde, met den reeds herstelden staat der Vereenigde Nederlanden, tot eên Koninkrijk, onder het Doorluchtige Stamhuis van Oranje, aan hetwelk de oude Republiek ook hare vrijheid te danken had.

11. Vx. Welke zijn de voornaamste Steden des Koninkrijks?

a. Amsterdam, met 200,000 Inwoners, weleet de eerste handelstad van Europa, doch thans daaromtrent zeer verminderd, is nog de hoofdstad des Koninkrijks, met een prachtig Koninklijk Paleis (men heeft er vele geleerde en andere Maatschappijen). De residentie steden des Rijks zijn te Gravenhage met 50,000 Inwoners, schoone gebouwen en een heeltyk

Besch, in Zuid-Holland, en Brussel met 85,000
 Inwoners, waar de zeden ^俗 veelal Fransch zijn, in
 Zuid-Brabant. De overige voornaamste steden,
 behalve de reeds genoemde hoofdsteden der Provin-
 cien, zijn: Rotterdam in Zuid-Holland, het vader-
 land van den geleerden ERASMUS, en eene zeer schoone
 koopstad, met bijna 70,000 Inwoners. Leyden, de zetel
 der meest beroemde Nederlandsche Hooge Scho-
 ol, met 32,000 Inwoners. Dordrecht, (Hol-
 lands oudste stad,) meêr eene goede koopstad,
 met 18,000 Inwoners. In Noord-Holland:
 Haarlem, eene zeer oude stad, waar de Boe-
 kenrukkunst is oitgevonden, met een beroemd
 orgel, heerlijke omstreken, en 21,000 Inwoners,
 en Alkmaar, met 12,000 Inwoners, en de groot-
 ste Kaasmarkt van ons land. In Utrecht:
 Amersfoort, met Tabaksplanterijen. In Gelderland:
 Nijmegen, met 12,000 Inwoners, aan den voet
 van een berg, mischien de oudste stad van
 het land. In Overijssel: Deventer, eene ouder-
 wetsche, maar zeer welvarende stad. In Vries-
 land: Franeker, meêr de zetel eener beroemde
 Hooge School, thans van een Athenèium of
 Doorluchtige School. In Groningen: Winschoten,
 Appingadam, enz. In Noord-Brabant: Bre-
 idu, met eene Militaire Akademie en iit-
 muntende School, Herwaemde kerk, en de
 sterke Vesting Bergen op Zoom. In Ant-
 werpen: Mechelen, eene oude sterke stad,
 met een Roomschen Aartsbisshop; en in

Zuid-Brabant Leuven, eene oude beroemde Akade-
 miestad, zeer groot, maar slecht bevolkt. In Oost-
 Vlaanderen: Oudenaarden, Aalst, en vroorts Lee-
 cloo, St. Nicolaas en Lokeren, te woen dorpen,
 thans welvarende steden (deze Provincie is het
 best bevolkt van ons Koninkrijk). In West-Vlaan-
 deren: Doornik, eene aanzienlijke koopstad aan de
 Noordzee, die veel gemeenschap met Engeland hee-
 ft. Ieperen, eene oude Vesting, Kortrijk, waar zeer
 vele linnen bereid worden, enz. In Henegou-
 wen: Doornik, eene aloude Vesting en Fabriek-
 stad, die vooral schoone tapijten ^{織七層} vervaardigt, en
 Charleroi aan de Samber. In Namen: Dinant
 met schoone bergachtige streken. In Luik: het
 melgelegene Hoei op een berg, Spa, eene veelbe-
 rochte badplaats, Versoiers, waar ontzettend vele
 Lakens gemaakt worden, en Châumontaine, een be-
 rochtig plaatsje. In Limburg: Tongeren, waar
 schijnlijk de oudste Nederlandsche stad, Roermond
 en Venlo.

12. Vv. Hoe is de Regeringsvorm in Neder-
 land?

a. Dezelve is thans monarchaal, dat is: aan
 het hoofd des lands staat een Koning, die al-
 leen de uitvoerende magt bezit; de metgerende
 deelt hij met de Staten-Generaal, die jaarlijks
 om beuften in den Haag of te Brussel bijeen-
 komen. Over elke Provincie is eene afzonderlijke
 Statenvergadering, met eenen Gouverneur aan het
 hoofd, die door den Koning aangesteld wordt,

melke ook de Leden van ^{中運府折} zynen Staatsraad ^{誠評町} ver-
kiest. De Leden der ^{下城} Stedelyke ^{役町} Regeringen worden
door de stemgerechtigde ^{中運義老} Burgers verkozen, en kiezen
dan meder, benevens de ^王 Ridderschap (Adel) en
de Landbezitters de ^{地所二心} Staten der Provincien, die
de bijzondere zaken van ^上 hulle Provincie ^上 behar-
tigen, en de Leden der ^上 Staten-Generaal ^上 ver-
kiezen.

13. Vr. Hoe is het met de Godsdienst in ^上 Ne-
derland?

a. Er is geen heerschende Godsdienst, elk heeft
daaromtrent even veel ^{保内} regts ^{目役} tot ambten en bedie-
ningen. Nogtans zijn de meeste Inwoners Room-
sch of Hervormd.

XIX Hoofdstuk.

Over Frankrijk.

1. Vr. Door welke grenzen wordt Frankrijk be-
paald?

- a. Ten noorden door Nederland, en een
deel van Duitschland.
Ten oosten door Duitschland, Zwitserland
en Italië.
Ten zuiden door de Middellandsche zee
en Spanje.
Ten westen door den Oceaan en het
Kanaal.

2. Vr. Welke gebergten heeft Frankrijk?

a. Ten zuiden wordt het door de Pyreneeën van
Spanje, ten oosten door een ^上 tak der Alpen van Ita-
lië, en door de ^上 Jura van Zwitserland afgescheiden,
ten noordoosten in den Elzas is de ^上 Vogesis; de ^上 Ar-
denes scheiden Frankrijk van de ^上 Nederlandtsche
Provincien ^上 Luxemburg en Namen. Binnenlands
zijn de Cevennes en de meer vüürbrakende bergen
van Auvergne de voornaamste.

3. Vr. Welke zijn Frankrijks voornaamste Ri-
vieren?

a. Aan de oostzijde bespoelt de Rijn een gede-
elte van dat ^上 wijd ^上 uitgebreide land.

Van den noordkant vaart men langs den
Roerel en de Maas diep in Frankrijk op.
Uit de Schelde kan men langs het Kanaal
van St. Quentin tot in de Seine ^上 varen.

De Seine verspreidt vele takken door Fran-
krijk heen, en een Kanaal vereenigt haar
met de tweede groote rivier van Frankrijk,
de Loire.

Voorts wordt dit land door de Somme, de
Charente, de Dordogne, de Garonne, de Rh-
one, de Saône en vele andere kleine
rivieren, doorsneden, en heeft de Garonne
langs een groot Kanaal ^上 gemeenschap met
de Middellandsche zee.

2. Vr. Wat valt er novens de innendige gesteldheid
van Frankrijk op te merken?

a. De lucht is er zeer gematigd en gezond.

Het land bevat vruchtbare koren- en weilanden, vele Wynbergen, hier en daar groote Bosschen. Men vindt er Mynerken. Het Fabrykwezen en de Kunsten bloeyen er grootelyks.

5. Vr. Van welke geaardheid is het volk?

a. Vrolyk, maar al te ligtzinnig, wellerend, geslepen, ja veelal listig, eergierig, krijgsvachtig, zeer vlyg, hoogs ondernemend, kwistig en terens schraapzuchtig en vasthoudend, des noods zeer matig en met weinig te vreden.

6. Vr. Welke Godsdienss oepent men in Franckryk?

a. De Godsdiens van den Staat is de Roomsche, als die van de meerderheid der Ingezeten: maar de Hervormde (die wel 1 millioen zielen bedragen) en Lutherischen hebben er gelijke regten. joden vindt men er naar eerenredigheid niet veel; schoon zij er sinds eenigen tyd ook vrijheid van Godsdienss erlangt hebben.

7. Vr. Welke is de Regeringsvorm?

a. Men heeft er, genoegzaam even als in de Nederlanden en in Groot-Brittanje, ners den Koning een Wetgevend Ligchaam, dat uit twee Kamers bestaat

心在許

XX Hoofdstuk.

Over de voornaamste Steden van Frankryk.

1 Vr. Hoe verdeelt men Frankryk?

a. In 86 Departementen; dit naar rivieren, bergen, zeeën of hemelstreken genoemd zijn.

2. Vr. Welke zijn de voornaamste Steden?

a. Parys, aan de Seine, is de hoofdstad van het gansche Rijk, bevat vele Paleizen, en andere allerpruchtigste gebouwen, bestaas van het Hof en de Ryksgrooten, die zich aldaar veelal ophouden, van een aantal renteniers en vreemdelingen, van een groot aantal Fabryken, een levendigen Koophandel, enz. Men telt er meer dan 700,000 Inwooners.

Lyon, aan den samenloop van de Rhone en de Saone, is de tweede stad des Ryks, met een allerbelangrykst Fabrykwezen, vooral van zijdenstoffen, veel Koophandel, en 150,000 Inwooners.

Marseille, aan de Middellandsche Zee, is eene vermaarde Koopstad, heeft ook Fabryken, en bevat meer dan 110,000 Inwooners.

Bordeaux, aan de Garonne, bevat over de 100,000 Inwooners, en drijft geen mindere handel, dan Marseille.

Nantes, aan de Loire, al mede eene groote handelstad, wordt op 75,000 Inwooners begroot.

Rouen, aan de Seine, bevat er nagenoeg 87,000, en is eene vermaarde Fabryk en Koopstad.

Brest, de voornaamste Fransche oorlogsschaar,

ren, aan de uiterste westpunt.

Rockelle en Rocheport, mede oorlogshavens.
Orleans, Blois en Tours, voornamste steden
aan de Loire.

Toulouse, aan de Garonne, niet ver van
het groote kanaal van Sanguedoc, be-
kend door eene overwinning der Engel-
schen, onder WELLINGTON, op de Franschen
in 1814. Hier wordt veel handel gedreven.

Montpellier, eene zeer voornamste Geneeskun-
dige Hooge School, in een zeer gezond
oord.

Bayonne, eene grensstad tegen Spanje, die
in de jongste tijden het tooneel van groo-
te gebeurtenissen geweest is.

Nîmes, met vele rijke Protestanten. Hier
vindt men prachtige en wel onderhoude-
ne Romeinsche Overblijfselen.

Toulon, maar een gedeelte der Fransche
oorlogsvloot ligt.

Aix, in Provence, met warme baden.

Dijon, de hoofdstad van het oude Bourgogne,
gondie, met ruim 30,000 Inwoners.

Strasbourg, meeleen een Duitseke stad,
met vele Protestanten. De kathedraal,
die eene der hoogste torens der wereld
heeft, is ken door de Roomschen ont-
nomen.

Rijsel (Lille) met 60,000 Inwoners, eene
uitmuntende vesting en groote Fabrijkstad.

Troyes en Rheims, steden in het voormalige,
om zijne wijnen beroemde Champagne. Te
Rheims worden de Koningen gekroond.
Valenciennes en Kamerijk, goede Fabrijkste-
den, de eerste ook eene vesting.

XXI. Hoofdstuk.

Over Zwitserland.

1. V. Welk land wordt er nog al meer onder
het midden van Europa gerekend?

a. Zwitserland, dat van de Noord- en Oostzijde
door Duitschland, van den Zuidkant door Italië,
en van den Westkant door Frankrijk ingesloten
wordt.

2. V. Welke rivieren vindt men in dat land?

a. De Rijn en Rhône ontspringen er. De Rijn
ontlast er zich in den Rijn. Men vindt er voorts
verscheidene groote Meren; zoo als dat van Genève,
van Neuchâtel, van Zürich, van Constantz of het
Bodenmeer, van Lucern.

3. V. Van welken aard is het land?

a. Het is veelal zeer bergachtig, en bevat versch-
eidene onzaggelyke hooge bergpunten, die ten zui-
den en oosten aan de Alpen behooren, ten westen
tot den lagere Jura. Het is verre van vrucht-
baar in koren te zyn; maar de valleijen tusschen
de bergen leveren de schoonste weilanden der wer-
eld op, waar de uitnemende Zwitsersche Kaas wordt

gemaakt.

4. Vr. Van welken aard zijn de Zwitsers?

a. Zij zijn over het algemeen welgemaakt, vrij lang en sterk, maar zoo ^{アツク} gehecht van hun lichtgestel en land, dat zij elders raak verkrijgen. Het zijn veelal eenvoudige, eerlijke en getrouwe menschen.

5. Vr. Heeft men er ook eene heerschende Godsdiens?

a. In sommige Cantons is dit de Roomsche, in andere de Gereformeerde. Wederom in andere Cantons vindt men belyders en oepenaars van beiderlei eerdienst.

6. Vr. Is Zwitserland dan in Cantons verdeeld?

a. Ja, of liever het bestaat daaruut, en wel uit de 22 navolgende: Zürich, Schaffhausen, Argau, Basel, Solothurn, Bern, Neuchâtel, Fribourg, Waadland, Genève, Walliserland, Tesin, Uri, Lintwald, Lucerne, Zug, Schwyz, Glaris, Thurgau, St. Gall, Appenzell, en Graubündenland.

7. Vr. Welke taal spreken de Zwitsers?

a. Meestal het Zwitsersch, dat een vrij nieuwe tongval van het Hoogduitsch is, doch in de Westelykste Cantons het Fransch, en in de Zuidelyke het Italiaansch; zoo dat er in Zwitserland soortgelijk eene verscheidenheid van taal heerscht als in de Nederlanden.

XXII. Hoofdstuk.

Over de voornaamste Steden van Zwitserland

1. Vr. Wat is de Hoofdstad van Zwitserland?

a. Hierrook kan men Zürich houden, waar de Landdag vergadert, door welken dit land genoegzaam op dezelyde wyze als Duitschland wordt bestuurd, daar elk Cantons op zich zelf even sovereen is, als elk lid van den Duitschen Landdag. Het Canton Zürich zit op den Zwitserschen Landdag voor, zoo als Oostenryk op den Duitschen. De stad Zürich bestaat van Fabrieken en Koophandel, heeft vele nutte stichtingen, en bevat 11,000 Inwoners.

2. Vr. Welke zijn de verdere steden van aante-
lang?

a. Basel, eene Fabriekstad, aan den Rijn, die terens eenigen handel drijft, en eene Hooge school en 15,000 Inwoners heeft.

Bern, eene stad van 12,000 Inwoners, met vele nuttige stichtingen en instellingen.

Solothurn, aan de stat, heeft 6,000 Inwoners.

Schaffhausen, aan den Rijn, heeft er 9,000, vele Fabrieken, en een grooten waterval in de nabijheid.

St. Gall heeft een belangrijk Fabriekwezen en eene bevolking van 8,000 Inwoners.

3. Vr. Noem nog eenige Zwitsersche steden op?

a. Lucern heeft 6,000 Inwoners, drijft veel Fransch-
sito-handel, en bevat verscheidene belangrijke stichtingen en bijzonderheden.

Schwyz, dat den naam aan gansch Zwitserland gegeven heeft, telt 3,000 Inwoners.

Het nabij gelegene Stanz in Lintwalden

slechts 4,000.

Treyburg, op een steilen berg, heeft er 6,000
Hier is een hoofdzetel der Jezuïten.

Lausanne, welks omstreken men voor de fraa-
jste der wereld houdt, bevat 8,000 Inwo-
ners, doorgaans veel vreemdelingen, en eene
Hooge School.

4. Vr. Ligt deze plaats niet dicht aan een meer?

a. Ja, aan dat van Genève, en tegen over deze
stad, die de grootste van gansch Zwitserland is,
veel handel drijft, vele Fabriken, en 23,000 In-
woners heeft. Hare Hooge School is enen ver-
maard als hare horologiemakers. Zij wordt door
de Rhône doorsneden, die alvorens het meer door-
loopt, na in het Walliserland ontsprongen te zijn,
een land, welks Inwoners veelal kropgezwellen
aan de keel hebben, en welks hoofdstad den na-
am van Sitten of Sion voert.

Over de Staten in het zuiden
van Europa.

I. Hoofdstuk.

Over Italië.

1. Vr. Waaraan grenst Italië?

a. Ten noorden aan Zwitserland en Duitschland.
Ten oosten aan de Golf van Venetie.
Ten zuiden aan de Middellandsche Zee.
Ten westen ook aan die zee en Frankrijk.

2. Vr. Welke voornamste Rivieren bevat het?

a. Slechts eene, den Po; maar verscheidene min
aanzienlijke, zoo als de Arno, den Tiber, de Etsch,
enz. als ook eenige meren van aanbelyng, zoo als
dat van Lago Maggiore (het groote Meer) van
Como, dat van Garda, dat, waarin Mantua ligt,
enz.

3. Vr. Hoe is het met lucht, land en volk ge-
legen?

a. Het luchtgestel is er vrij kees, vooral
naar het zuiden, maar echter over het algemeen
gezond. De grond is overal, waar hij niet beboerd
wordt, vruchtbaar. Hij levert veel koren en wijn,
en voeds veel vee. De Italianen zijn goede Zu-
ngers, Schilders, Beeldhouwers, Bouwkunstenaars en
(in vroegeren tijd ook) Krijgslieden, maar gereinsd,

ergdenkend, wraakgierig, en of zeer bijgeloovig, of volkomen ongodsdienstig.

4. Vr. Wat valt er noemens de Godsdiensts aan te merken?

a. Alles is er voor het uitwendige Roomsck: uitgezonderd een groot aantal Joden, en de zoo, genoemde ^{人々}Waldenzen van Piemont, die zich sedert ^此 onheugelijke tijden alleen aan den Bijbel hebben gehouden, en dus in de Middeleeuwen reeds ^此 Protestanten waren.

3. Vr. Op welke wijze wordt het land geregeerd?

a. Het is onder verschillende Vorsten verdeeld geworden, die elk een grooter of kleiner deel van hetzelve in soverreinen eigendom bezitten.

6. Vr. Welke Vorsten zijn dit?

a. De Koning der beide Siciliën, de Paus, de Groot-Hertog van Toscanen, de Hertogin van Succi, die van Massa en Carrara, die van Parma, Piacenza en Guastalla, de Hertog van Modena, Reggio en Mirandola, de Keizer van Oostenrijk, en de Koning van Sardinië.

II. Hoofdstuk.

Over de Italiaansche bezittingen des Konings van Sardinië.

1. Vr. Wat bezit de Koning van Sardinië?

a. Het geheele eiland Sardinië, en daarop,

onder andere steden, Cagliari, de hoofdstad, met eene Hooge School, eene zeehaven, eenigen handel en 26,000 Inwoners; en Gaspari, op eenigen afstand van de zee, met 13,000 Inwoners. Het eiland zelf is zeer moerassig, ongezond, en sedert eenigen diep verwaarloosd.

2. Vr. Wat behoort er nog meer aan den Koning van Sardinië?

a. Het Hertogdom Savoije, het Vorstendom Piemont, het Graafschap Nizza, het Markgraafschap Montferrat, het Hertogdom Genoa en een aanzienlijk gedeelte van het Hertogdom Milaan.

3. Vr. Welke zijn hier de voornaamste steden?

a. Turin, de hoofdstad van Piemont, aan den Po, met vele prachtige gebouwen, een Paleis, vele Fabrieken, en 80,000 Inwoners.

Vercelli, eene Vesting, met een Paleis, veel Koophandel, en 16,000 Inwoners.

Pignerol, eene Fabriekstad, van 10,000 Inwoners.

Coni, eene Vesting en Handelstad, met zijdenmolens en meer dan 16,000 Inwoners.

Savillian, eene Vesting en Fabriekstad, van 18,000 Inwoners.

Chondori, met Fabrieken, en 14,000 Inwoners.

Nizza, eene Fabriek- en Handelstad, met eene zeehaven, een Kasteel, en 18,000 Inwoners.

4. Vr. Is dit al het voornaamste?

a. Neen, de Koning van Sardinië bezit nog

daarenboven:

Sarona, aan de zee, met eene gedempte haven, velelei Fabrieken, en 30,000 Inwoners.

Genia, meeer de hoofdstad eener magtige, keizerende en handeldrijvende Republiek, met eene heerlijke zeehaven, vele paleizen en andere prachtige gebouwen, en 80,000 Inwoners. Het gerigt op dezelve uit zee is eenig in zyne soort.

Alexandrie, eene Vesting en Handelstad, met vele fraaie Gebouwen, en 32,000 Inwone-
rs.

Casal, eene Vesting aan den Po, met fraaie Gebouwen, en 15,000 Inwoners.

Asti, aan den Tanaro, met eene Citadel, enige fraaie Gebouwen en Fabrieken, en 21,000 Inwoners.

III. Hoofdstuk.

Over de Oostenrijksche bezittingen in Italië.

1. V. Welk deel van Italië behoort aan Oostenrijk?

a. Het gewezene Venetiaansche Italië, Valtelline, Chiavenna en Bormio, het gewezene Oostenrijksche Lombardije, het Hertogdom Mantua en een klein deel van het Ferrareesche. Dit alles vormt thans gezamenlijk het Venetiaansch Lombardisch

Koninkrijk.

2. V. Welk een land is dit?

a. Het miunt meerendeels uit in vruchtbaarheid, en deszelfs bewoners nedijveren in nijverheid met de Pie⁷ montezen en derzelver Westelijke naburen. Het is geheel vlak, liggende tusschen de Alpen⁷ en Apennijnen, en heeps in den aard des lands veel van Vlaanderen en Holland. Het wordt vlak in het midden door den Po besproeid.

3. V. Noem eens eenige der voornaamste steden?

a. Venetie, de hoofdstad eener oude, zeer vermaarde Republiek, ligt in de Golf van dien naam, op 60 Eilandjes, welke door middel van 400 bruggen vereenigd zijn. Men vindt er vele prachtige gebouwen en vele Fabrieken. Handel en scheepvaart zijn sedert het verlies der vrijheid deertlijk in verval, en de bevolking is van 250,000 op 100,000 verminderd.

Padua, met vele fraaie Gebouwen en nüttele stichtingen, vele Fabrieken, eene Hooge School, en 40,000 Inwoners.

Vicenza, eene Fabrijk- en Handelstad, met 30,000 Inwoners.

Verona, eene stad van denzelfden aard aan de Etich, of Adige, met een zeer beroemd en nog wel onderhouden Romeinsch Amphitheat¹⁰er, geschikt voor 30,000 menschen.

Mantua, eene allersterkste Vesting, van 20,000 Inwoners.

Udine, eene Handelstad, met 16,000 Inwone-
rs.

4. Vr. Noem nog eenige dergelijke steden?
 a. Milaan, eene aloude, groote allerpraaijste stad, met Paleizen, prachtige Kerken, Fabriken, en 120,000 Inwoners.

Parma, eene oude en zeer beroemde stad, met 14,000 Inwoners.

Novara, eene stad van 12,000 Inwoners.

Como, in eene allerpraaijste ligging aan het meer van dien naam, met Fabriken, Fran-
 „sito-handel, vele fraaije gebouwen, en 15,000 Inwoners.

Bergamo, eene welversterkte Fabrijk- en Hand-
 delstad, met 25,000 Inwoners.

Cremona, eene stad van 24,000 Inwoners, waar men de beste Violen maakt.

Sodi, met 10,000 Inwoners, is de stapelplaats der vermaarde Parmezaansche Kaas.

Brescia, eene Vesting, vol geweerfabriken en fraaije gebouwen, met 50,000 Inwoners.

Pizzighettono en Peschiera, twee Vestingen.

IV. Hoofdstuk.

Over Parma, Massa, Lucca en Modena.

1. Vr. Aan wie zijn de Hertogdommen van Parma, Piacenza en Guastalla toegewezzen?

a. Aan de Dochter van den Keizer van Oos-
 tenryk, Maria Louisa, om na haren dood aan de

Hertogin van Lucca over te gaan.

2. Vr. Welke zijn de voornaamste steden?

a. Parma, eene fraaije stad, met Paleizen, eene Hooge School, Fabriken, en 40,000 Inwoners.

Piacenza, grooter dan Parma, heeft fraaije ge-
 bouwen, doch niet meer dan 20,000 Inwoners.

Guastalla, aan de Po, heeft 5,500 Inwoners.

3. Vr. Wie is Hertogin van Massa en Carrara?

a. De Aarts-hertogin Maria Beatrice van Este. Dit Hertogdom ligt aan de Middellandsche Zee, ten noorden van dat van Lucca.

4. Vr. Wie bezit dit laatste Hertogdom?

a. De Infante Maria Louisa, gewezen Koningin van Neêrland, voor haar, haren zoon en deszelfs afstammelingen, te gelijk met een jaargeld van 500,000 Franken.

5. Vr. Waaruit bestaat dat Hertogdom?

a. Uit de gewezen Republiek Lucca, en de wel-
 versterkte stad van dien naam, die een Paleis, vele Fabriken en 30,000 Inwoners bevat.

6. Vr. Wat zijn de voornaamste steden van het gebied des Hertogs van Modena?

a. Modena, eene fraaije stad, met een Paleis, eene Hooge School, en 20,000 Inwoners.

Reggio, eene Fabrijk- en Handelstad van 22,000 Inwoners, die, even als de naburige Ingeketenen van het Bolognesche, tot de zijnerigste oprijgters van het naderhand in een Koninkrijk veranderde Italiaansche Gemeenebest behoort, en, hetwelk na Buonapartes val gesloopt is.

V. Hoofdstuk.

Over Toscane.

1. Vr. Wat valt er noemens Toscane aan te merken?
 a. Dat het, reeds lang vóór Rome, zeer beschaafd was, en eenen uitgebreiden zeehandel dreef, tot welken het door geene andere volken opgeleid schijnt te zijn geworden. Ook thans bloeijen er handel, kunsten, enz.

2. Vr. Welke zijn de voornaamste steden?

a. Florence, de hoofdstad, aan den Arno, met vele allerpraaiste gebouwen, standbeelden, pyramiden en fonteinen, vier fraaie bruggen, vier schoonburgen, eene uitnemende Boekery, vele Fabriken, en eene bevolking van 80,000 Inwoners. In deze stad werden de Kunsten en Wetenschappen van Italië van de veertiende tot de zestiende eeuw hersteld.

Livorno, aan de zee, met eene goede haven, vrijheid van inkomende en uitgaande regten voor Koopgoederen, veel handel, eenige fraaie gestichten, en 50,000 Inwoners, waaronder 15,000 joden.

3. Vr. Welke zijn de verdere steden van aan belang?

a. Pisa, aan den Arno, welker de hoofdstad van een aanzienlijk Gemeenebest, met 300,000 Inwoners, thans eene ruime, maar schaarsch bevolkte stad, met 24,000 Inwoners, vele scheepmakerijen, meer

場 船 造

andere Fabriken, eenige fraaie gestichten, en een' toren, die allergeveldigst over de eene zijde hangt, en opzette, lijk dit gebouwd is. In de nabijheid zijn vele moerassen.

Siena, met fraaie Paleizen, andere schoone gebouwen, en 15,000 Inwoners. Hier is het gezonder dan te Pisa en Livorno, en men spreekt er het Italiaansch zuiverder dan op eenige andere plaats van Italië.

Piombino, is een klein Prinsdom, welks bezitter, onder de Soevereiniteit van den Grootkoning, eenige eigendomsregten op het Eiland Elba oeffent.

4. Vr. Behoort dit Eiland dan thans aan den grootkoning van Toscane toe?

a. Ja, het is met deszelfs 12,000 Inwoners en de beide welversterkte zeehavens, Porto Longone en Porto Ferrajo, sinds Buonaparte uit de laatstgemelde naar Frankrijk overstak, aan den Grootkoning toegevoeren geworden.

VI. Hoofdstuk.

Over den Kerkelijken Staat.

1. Vr. Waar liggen de bezittingen van den Heiligen Stoel?

a. Tusschen den Po, het Hertogdom Modena, het Groot-Hertogdom Toscane, de Middellandsche zee,

聖 神 座

het Koninkrijk der beide Siciliën en de Golt van Venetie.

2. V. Wat valt er noemens die berittingen roorname, lijk aan te merken?

a. Dat de landbouw er te veel verwaarloosd, allei nijverheid te weinig aangemoedigd, en de be- delarij er niet genoeg bedwongen wordt.

3. V. Welke zijn de voornaamste steden?

a. Rome, aan den Tiber, eene stad vol wonder, en van oude en nieuwere bouwkunde, met 160,000 Inwoners, waaronder er in 1791 bykans 8,000 Gees- telijken en 9,000 joden waren. Uitgezonderd de omstreken van het fraaie Tivoli en Frascati, ligt het land rondom Rome genoegzaam onbebouwd.

De stad is des romers zeer ongezond.

Civita Vecchia, aan de Middellandsche zee, heeft eene goede haven, en 12,000 Inwoners.

Viterbo, is eene groote, maar slecht bevolkte st., ad.

Perugia, (spreek uit: Peroedsja) heeft eenige fraaie gebouwen, een Kasteel, en 16,000 Inwoners.

4. V. Welke steden van aangelang vindt men in de Staten van den Paus nog al meer?

a. Loreto, met eene allerrijkste Kerk, waarin men een beroemd (thans geplünderd) heilig huis, je vindt, en 8,000 Inwoners.

Ancona, eene vermaarde handelstad, aan de golt van Venetie, met 20,000 Inwoners.

Sinigaglia, met eene zesharen, Fabryken, eene

groote jaarmarkt, en 12,000 Inwoners.

Cesena, eene oude stad, van 10,000 Inwoners.

Paronna, bevat er nagenoeg 15,000.

Bologna, heeft eene vermaarde Hooge School, vele fraaie gebouwen, nuttige stichtingen, Fabryken, Koophandel, vele eene vermaarde Schilderschool, en 40,000 Inwoners.

Ferrara, aan den Po, is wel bebouwd, drijft veel handel, en heeft 30,000 Inwoners.

Furli, heeft Fabryken, en 8,000 Inwoners.

Urbino, is de hoofdplaats van een vermaard Hertogdom.

VII. Hoofdstuk.

Over het Koninkrijk der beide Siciliën.

1. V. Waaruit bestaat het Rijk der beide Siciliën?

a. Uit het land van Napels en het eiland Sicilië.

2. V. Wat hebben deze landen byzonders?

a. Dat van Napels vele Saxaroni of leigloopers en Bandieten of moordenaars, die geregeld te huur zijn; den ruurbrakenden berg Vesuvius, en Sicilië heeft den insgelij, ke ruurspuwendenden berg Etna, die met 10,000 roeten hoog is, (driemaal hooger dan de Vesuvius). De onder, aardse ruurkolken, welke zich door deze bergen ont, lasten, merwelken van tijd tot tijd aardbering. Intierfchen zijn beide landen zeer vruchtbaar.

3. V. Welke zijn de voornaamste steden van het

land van Napels?

a. Napels, in eene allerheerlijkste ligging, de volkrijkste stad van gansch Italië, aan eene golf der Middellandsche zee, met een raai Paleis, ook aan die zee, vele andere schoone gebouwen, veel Koophandel, eenige ~~Handel~~, en 320,000 Inwoners.

Pozzuoli, eene zeestad, van 10,000 Inwoners.

Capua, eene overoude stad, van 10,000 Inwoners.

rs.

Benevento heeft 12,000 Inwoners, en is de hoofdstad van het diergeoemde Prinsdom.

4. V. Welke steden van aanbelang liggen er in hetzelfde land nog al meer?

a. Gaeta, eene allersterkste Vesting, op een voorbergte, dat in zee uitsteekt.

Trani, eene zeestad, met 15,000 Inwoners.

Molfetta, eene zeestad, met 12,000 Inwoners.

Barletta, heeft 20,000 Inwoners, en eene kleine haven aan de Golf van Venetie.

Taranto, eene aloude stad, reeds ten tijde der Romeinen beroemd, op een Schiereiland aan de kust, heeft eene goede haven, en 18,000 Inwoners.

Lecce, heeft er insgelijks 18,000, vele Fabriken, en zeer groote publieke gebouwen.

Cosenza, bestaat uit eene lange straat, en bevat intusschen vele Fabriken, en 15,000 Inwoners.

Catanzaro bevat er 12,000, en mlint dit in zijden Fabriken.

Reggio, moet van het voorgemelde Reggio bij Modena onderscheiden worden. Deze laatste steden liggen in de zuidpunt van Italië of Calabrië, hetwelk in 1783 door eene aardbeving geheel omgekeerd is, waarbij onnoemelyk vele menschen zijn omgekomen.

5. V. Welke zijn de voornaamste steden van Sicilië?

a. Palermo, de hoofdstad, heeft eene goede haven, fraaie Paleizen en andere gebouwen, vele zijdenfabriken, en schoone Kerken, en 140,000 Inwoners.

Girgenti, oudtijds Agrigentum, eene zee- en Handelsstad, waaromstreeks men veel Alou kweekt, bevat 20,000 Inwoners.

Messina, is wel bebouwd en wel versterkt, bevat vele zijdenfabriken, den meesten handel van Sicilië, en 30,000 Inwoners.

Catania, aan den voet van den Etna, heeft wel 30,000 Inwoners en eene Hooge School, en drijft veel handel.

Syracuse, is wel versterkt, maar slecht bebouwd, en heeft slechts 14,000 Inwoners; hoe uitnemend de haven dezer stad ook zij. In de Oudheid had deze stad wel een millioen Inwoners. Onze DE RUITER is hier aan zijne wonden voor het Vaderland gestorven.

VIII. Hoofdstuk.

Over Portugal.

1. Vr. Waar ligt het Koninkrijk Portugal?
 - a. Het ligt ten noorden en oosten van Spanje, en is aan de beide andere zijden door de zee bepaald.
2. Vr. Hoe groot is dit Land?
 - a. Het heeft in de lengte, van het zuiden naar het noorden, omtrent 90, en in de breedte, van het westen naar het oosten, omtrent 30 Duitse mijlen.
3. Vr. Welke zijn de voornaamste Rivieren van Portugal?
 - a. De Minho, en de Douro of Duero, die ten noorden vloeijen.
De Taag, in het midden, en
De Guadiana, die beneden ten zuiden stroomt.
4. Vr. Welke is de lucht- en landgesteldheid?
 - a. De lucht is er zuiver, gezond en zeer gematigd; de grond is er in alles zeer vruchtbaar, en men vindt er ook goud- en zilvermijnen, en kostelijke gesteenten.
5. Vr. Welk is het karakter der Portugeezen?
 - a. De Portugeezen waren weleer rijkte en winzuchtige kooplieden; thans zijn zij lui van aard, zeer bijgelovig en slaapsch.
6. Vr. Welke is de heerschende Godsdienst?
 - a. De Roomsche Katholieke, die er alleen gediend wordt.
7. Vr. Hoe verdeeld men Portugal?
 - a. In 5 Provinciën: Estremadura, Beira, Entre Minho Douro, Tralal montes, Alemtejo en het Koninkrijk Algarve.
8. Vr. Welke zijn de voornaamste steden van

Portugal?

a. Lissabon of Lisbon, de hoofdstad, aan den Taag, met 300,000 Inwoners, die op den 1. November des jaars 1755, door verscheidene aardbevingen, geheel verwoest is, doch naderhand weder geheel is opgebouwd, en met eene goede haven, eene ~~naam~~ Citadelle en Hooge School pronkt, en eenen aanzienlijken handel drijft.

Evora, eene goede Vesting.

Elvas, naar den kant van Spanje, dicht bij de Guadiana.

Setubal of St. Ubes, is eene haven ten zuiden van Lissabon, waar veel zeezout vervaardigd wordt, aan de zee.

Coimbra, met eene Hooge School, die nog geheel in den geest der Middeleeuwen is, aan de Mondego, met 2,000 Inwoners.

Praga, een Martelsbuis, aan de Caredo.

Oporto of Port a Port, eene haven en aanzienlijke Koopstad, aan de Douro, wier wijn beroemd is.

Cabo, St. Vincente, een beroemd Voorgebergte aan het zuidende van Portugal.

IX. Hoofdstuk.

Over Spanje.

1. Vr. Hoe is dit Koninkrijk bepaald?
 - a. Ten noorden door het Pyreneesche Gebergte,

welk het van Frankrijk afscheidt, en de Biscaysche zee; ten oosten door de Middellandsche zee; ten zuiden door de Middellandsche zee en de Straat van Gibraltar; ten westen door de Atlantische zee en Portugal.

2. Vr. Hoe groot is Spanje?

a. Men rekent de lengte en breedte beide op 150 Duitse mijlen.

3. Vr. Welke zijn de voornaamste Rivieren van Spanje?

a. De Douro, ten noorden.

De Taag, in het midden.

De Guadiana, en

De Guadalquivir, ten zuiden.

De Jber of Ebro, ten oosten.

4. Vr. Welke is de lands- en luchtsgesteldheid?

a. De lucht is er in het midden koel en zeer gerond, aan de zeekanten brandend heet, en hier en daar ongezond. De grond is er in het noorden droog en schraal, maar in het zuiden zeer vruchtbaar, vooral in wijn, olie, citroenen, oranjeappelen, enz.

5. Vr. Welk is het karakter van de Spanjaarden?

a. De Spanjaarden zijn scherpzinnig en bestendig; maar ook gierig, hooraardig, lijdzaam, gereisd en wreed, en zij vertoonen in hunne gebaren eene groote deftigheid, die alle natien zeer tegenstaat: hante klein is geel bruin.

6. Vr. Welke is de heerschende Godsdienst van Spanje?

a. De Roomsche Katholieke, die er alleen geduld, en welker door de Inquisitie gehandhaafd werd, welke bloedige Regtbank thans wel in naam afgeschapt is;

ochter heeft het Gemeen nog dixer-dagen iemand met alle de vormen der Inquisitie om het geloof ter dood gebragt.

X. Hoofdstuk.

Over de voornaamste Steden van Spanje.

1. Vr. Hoe verdeelt men Spanje?

a. In 30 Provinciën, meestal zoogenoemde Koningrijken, welke wij in Provinciën in het midden, ten westen, ten zuiden, ten noorden en ten oosten splitsen.

2. Vr. Welke zijn de voornaamste steden van de Provinciën in het midden gelegen?

a. Madrid, de hoofdstad van het geheele Land, in Nieuw-Kastiliën, eene groote stad, waarin men het getal der Inwoners op meer dan op 150,000 begroot, met vele Kerken, Kloosters en Hospitelen, Hooge School, koninklijk paleis en een groot Amphitheater voor de Stienen-gevechten. Zij is gelegen aan het riviertje Manzanera, waarover eene prachtige brug ligt.

Toledo, in de Provincie van gelijken naam aan den Taag, heeft een aartsbisdom.

Burgos, in Oud-Kastilië, de hoofdstad, met eene Hooge School, en een vermaard Kasteel aan de Ardençon.

Valladolid, welke eene der beste steden van Spanje, ligt bij de Douro, heeft 20,000 Inwoners.

3. Vr. Welke zijn de voornaamste steden in de Provinciën ten westen?

a. Leon, de hoofdstad van de Provincie van dien naam, ten noorden, heeft slechts 6,000 Inwoners.

Salamanca, aan de Tormes, met eene Hooge School, en vele duizende Studenten.

Badajoz, eene grensvesting tegen Portugal, aan de Guadiana, met 14,000 Inwoners.

Sevilla, aan de Guadalquivir, de schoonste stad van geheel Spanje, met 30,000 Inwoners, eene zeer groote fabriek van snijf, en veel Koophandel.

Cadix, eene beroemde Koop- en Havenstad, op een Eilandje aan den Atlantischen Oceaen, dicht bij het vaste land, met 30,000 Inwoners. Zij is reeds duizend jaren vóór Christus gebouwd. Thans is zij tot eene vrije haven verklaard.

4. V. Ligt Gibraltar niet hieromstreeks?

a. ja, op eene Landtong en steile rots, welke ligt bij die Engelsche vesting zeer sterk, ja bijna onwinbaar maakt.

XI. Hoofdstuk.

Over de verdere Spaansche steden van aambelang.

1. V. Welke zijn de voornaamste steden der zuidelijke Provincien van Spanje?

a. Granada, aan de Genil, de hoofdstad van de

Provincie van dien naam, in eene heerlyke ligging, met vele merkwaardige overblyfselen der Mooren of Mahomedanen, die Spanje gedurende meer dan zeven Eeuwen bezeten hebben, met eene Hooge School.

Malaga en Almeria, beide zeer goede havens, aan de Middellandsche Zee.

Múrcia, aan de Segura, de hoofdstad van de Provincie van dien naam.

Carthagna, eene haven, aan de Middellandsche zee, met 30,000 Inwoners.

Valencia, de hoofdstad eener allerruichtbaarste en schoonste Provincie, aan de Middellandsche zee, met groote zijdefabrieken en 100,000 Inwoners.

Alicante, eene haven, waaruit, even als uit Malaga, veel wijn wordt uitgeroerd. Zij ligt, even als Valencia, ten zuidoosten.

2. V. Welke zijn de voornaamste steden van de Provincien ten noorden?

a. St. Jago de Compostella, waarheen vele bedevaarten geschieden, omdat men zegt, dat daar het ligchaam van den Apostel JACOBUS rust.

Corunna, eene voortreffelyke haven, hetgene Ferrol en Vigo ook zijn.

Cabo Finisterre, eene Voorgebergte; zoo genoemd, omdat men, vóór dat Amerika ontdekt was, meende, dat daar het einde van de wereld was.

Oviedo, een Bisdom, aan de Ast.

2. Andere, eene goede haven, aan de Biscaysche zee.

Bilbao, eene rijke koopstad, met eene haven.

Sa. Sebastiaan, eene goede haven en sterke vesting, aan de Biscaysche zee, met 12,000 Inwoners.

Fuenterabia, eene beroemde grensvesting, mede aan de zee.

3. *W.* Welke zijn de voornaamste steden van de overige Provincien?

a. Pampelona en Olite, beide bekende steden.

Saragozza, aan den Ebro, de hoofdstad van Arragon, bekend door hare allerhardnekkigste verdediging tegen de Franschen in 1808 en 1809.

Huesca, met eene Hooge School, ten noorden van Saragozza.

Barcelona, de hoofdstad van Catalonië, met 100,000 Inwoners, aan de Middellandsche zee, eene zeer aanzienlijke koopstad.

Tarragona, een Aartsbisdom, ook aan de Middellandsche zee, met eene haven.

Girona, eene landvesting, aan de rivier de Ter.

Tortosa, aan de Ebro, en Lerida, beide goede vestingen, waarvan de laatste aan de Segro.

Roses, eene haven, aan de Middellandsche zee.

4. *W.* Welke zijn de Eilanden, die tot Spanje behooren?

a. Majorca of Mallorca en Minorca, die men ook de Balearische Eilanden noemt.

Ivica en Formentera, ook de Pithyuisische Eilanden genoemd, liggende allen in de Middellandsche zee.

XII. Hoofdstuk.

Over Europeisch Turkije.

1. *W.* Hoe is Europeisch Turkije bepaald?

a. Ten noorden door Rusland, Zeebergen en Hongarije; ten oosten door de zwarte zee, de zee van Chazmora en den Archipel; ten zuiden door de Middellandsche zee; en ten westen door de Golf van Venetië en Dalmatië.

2. *W.* Welke zijn de hoedanigheden des Lands?

a. De lucht is er, over het algemeen, gezond, doch er komt dikwijls uit andere landen de pest. De grondgesteldheid is er zeer vruchtbaar; maar de gewone liiheid der Turken maakt, dat het niet beboord wordt, zoo als het wezen moest.

3. *W.* Welke is de aard der Inwoners?

a. De Turken zijn vreed van inborst, bittere vijanden der Christenen, traag, vijanden van kunsten en wetenschappen, en aan alle wellusten overgegeven; maar doorgaans opregt.

4. *W.* Welke Godsdienst belijdt men in Turkije?

a. De Mahomedaansche Godsdienst is de heerschende; maar men vindt er ook de Christen-Godsdienst, meest naar de belydenis der Grieken, doch deszelfs belijders worden er zeer onderdrukt.

5. *W.* Hoe verdeelt men Europeisch Turkije?

a. In landen, die volstrekt onder het gebied van den Turkschen Keizer staan, en in landen, die aan hem cijnbaar zijn.

XIII. Hoofdstuk.

Over de voornaamste steden van Europeisch
Turkije.

1. Vr. Wat bevat het eerste soort van landen?
 - a. Rümelië, Bulgarie, Bosnië, Albanie, Macedonie, Thessalie en eenige Eilanden.
2. Vr. Wat bevat het tweede soort van landen?
 - a. Walachije, Moldavie Servien en Griekenland.
3. Vr. Welke zijn de voornaamste steden van de negen eerste opgenoemde Landschappen?
 - a. In Rümelië zijn:

Konstantinopel, zijnde de prachtige hoofdstad des Keizers, de grootste stad van Europa, na Ikonien, met 500,000 Inwoners, zeer prachtige gebouwen, en een goeden Koophandel, aan de Zwarte zee.

Adrianopel, de oude hoofdstad, aan de Mariza, eene aangename stad met Fabriken, en 80,000 Inwoners.

Gallipoli, eene bekende vesting en goede haven, aan de Marmer-zee.

In Bulgarie:

Sophia, eene groote Koopstad, aan den oorsprong van den Ischar, met 46,000 Inwoners.

Widdin, Nikopolis, Rustschück en Silistria, vier sterke vestingen, aan den Donau.

Varna, eene stad en haven aan de Zwarte zee, bekend door hare inneming door de Russen in 1828.

4. Vr. Verder?
 - a. In Bosnië zijn:

Banjacala en Jaitza, twee goede vestingen aan de Verbas.

Bosna Serai is ook eene goede vesting.
5. Vr. Welke meer?
 - a. In Albanie:

Durazzo, eene goede stad, met eene haven, aan de Golf van Venetie.

Scutari, eene treffelijke vesting, bij een Meer van dien naam.

In Macedonie:

Salonica of Thessalonica, eene rijke koopstad, aan de golf van dien naam, met 70,000 Inwoners.

Seres, eene groote koopstad, in eene rijke vlakte, waarin veel tabak, koren en katoen gebouwd wordt.

In Thessalie, bij de Turken Janiak genoemd, is:

Larissa, de hoofdstad, aan de Selebria. Men vindt er ook de bergen Olympië en Pindus.
6. Vr. Wat ligt er in den Griekschen Staat, die aan den Sultan ^{zijner} dynastie is?
 - a. In Tiradië:

Athene, aan den Ilissus, met 12,000 Inwoners, te weten de hoofdstad der geleerdheid

Het dorpje Castri, oudtijds Delphi, daar eertijds de Goddopbraken van APOLLO waren.

Salona, eertijds Amphissa, eene vrij goede stad in eene schoone vlakte. Men vindt er ook de beroemde bergen Parnassus en Helikon.

In het Schiereiland Morea, oudtijds Peloponnesus:

Corinthe, met eene sterke bergvesting, bij de Golf van Lepanto.

Lacedemon, Sparta, nu Misitra, aan de Nasilopotamo.

Napoli di Romania, eene zeer sterke bergvesting, en Napoli di Matrusia, beide goede havens, liggen aan de zee.

Coron, eene goede vesting, aan de Golf van dien naam.

7. Vr. Welke zijn de Eilanden?

a. Candia, Negroponto, en tusschen deze beiden heeft men nog verscheidene kleinere, die men de Cycladen en Sporaden noemt. De Cycladen, behoorende tot den Grieksche Staat.

8. Vr. Welke zijn de voornaamste steden van de oostelijke landen Walachyë en Moldavië?

a. In Walachyë heeft men:

Bucharest, eene goede plaats, aan de Domborixa.

Targovisca, is ook eene goede plaats, aan de Jalo, mixa.

Voorts omhelst dit Landschap de Grieksche Gods, dienst.

In Moldavië:

Jassy, de hoofdstad, aan de rivier de Pruth, die thans de grenzen met Rusland maakt.

Over Azië.

I. Hoofdstuk.

Algemeene aanmerkingen.

1. Vr. Hoe is Azië bepaald?

A. Ten noorden door de Ysree; ten oosten door de Zuidzee; ten zuiden door de Indische Zee, en ten westen door de Rode Zee, Afrika, de Middellandsche Zee, den Archipel, het meer van Charmora, de Zwarte Zee, het gebergte Kaukasus, de Kaspische Zee, de rivier Jaik, en het gebergte Oural.

2. Vr. Hoe groot is Azië?

A. Volgens de beste waarnemingen heeft het, in de lengte, omtrent 1,500 mijlen van het noorden naar het zuiden, en omtrent 2,800 in de breedte, van het oosten naar het westen.

3. Vr. Welke is de landsgesteldheid van Azië?

A. Ten noorden is het vol bergen en woestijnen, maar ten zuiden het schoonste land der aarde, denyl daaruit de meeste zijde, specerijen, koffij, thee, goud, paarlen en edele gesteenten gehaald worden.

4. Vr. Welke is de aard der Inwoners?

A. Al de landen van dit gedeelte der aarde zijn met vele Inwoners, welker getal men op 400 à 500 miljoen stelt, vervuld; maar zij verschillen zeer van

de Europeanen in zeden en gewoonten.

5. Vr. Welke is de heerschende Godsdienst in Azië?

A. Alhoewel de Heiland en zyne Apostelen het Evange^ルlie hier het eerst verkondigd hebben, zoo is nochtans het Christendom, voor het grootste gedeelte, weder uitgeroeid, en de meeste Inwoners volgen ten westen en zuidcoosten de Mahomedaanse, of de Roode Godsdienst, ten zuiden en oosten zijn zij Heidenen, en ten noorden heerscht de Christen-Godsdienst der Grieken (door de Russen).

6. Vr. Welke zijn de voornaamste zeeën van Azië?

A. De zwarte zee.

De Kaspische zee.

De Rode zee.

De Perzische Golf.

De Indische zee.

De Stille of Zuidzee, en

De Tartarische of Yssee.

7. Vr. Welke zijn de voornaamste Bergen?

A. De Oural en de Kaukasus, tusschen Europa en Azië.

De Altai, tusschen Siberië en het Chineesche gebied.

De Himmalaya, het hoogste gebergte der aarde, (de hoogste toppen zijn 25,000 voet) tusschen het Engelsche gebied in Indië en het Chineesche Rijk.

De Taurus, in Klein-Azië en Armenië.

De Libanon, in Syrië.

8. Vr. Welke zijn de voornaamste Rivieren?

A. De Euphraat, en

De Tigris, wat oostelijker. Zij ontlasten zich in den Perzischen Zeeboezem.

De Indus, loopende in de Indische zee.

De Ganges, zich in de golf van Bengale ontlasten, de.

De Kiang en Hoang, stroomende beide in China, in de groote Zuidzee.

De Ural Amu en Syr, stroomende in de Kaspische zee of het meer Aral.

De Obi, waarin de Irtisch valt, de Jenisci en Lena, vallende in de Yssee.

9. Vr. Hoe verdeelt men Azië?

A. In zes groote Heerschappijen, te weten:

Het Turksche gebied.

Het Perzische gebied.

Oost-Indië, eigenlijk Indostan.

Onafhankelijk Tartarië.

Het Rijk van China en

Het Russische gebied.

II. Hoofdstuk.

Over het Turksche gebied.

1. Vr. Hoe verdeelt men Aziatisch Turkije?

A. In zeven Landschappen, namelijk:

Natolie, Soma en het groote Schiereiland Arabië, aan deze zijde van den Euphraat.

Irak, Diarbekir en Armenië, over den Euphraat

gelegen.

Koukdistan, over den Tigris:

2. Vr. Welke zijn de voornaamste steden?

Ab. In Natolië, ook de Lerant genoemd, zijn:

Kiutaya of Kütaja, de hoofdstad, met warme Baden.

Smirna, eene beroemde koopstad, met 100,000 Inwo-
ners en vele Fabrieken, naast het Eiland Scio.

Bursa, eene goede stad, met Fabrieken, aan den berg
Olympus.

Angora, eene groote koopstad, van waar vele byzon-
der goede geitenwol verzonden wordt.

Cyprus, een zeer schoon Eiland.

Rhodus, mede een Eiland.

In Soria of Syrie:

Aleppo, de hoofdstad, met 280,000 Inwoners, en veel
koophandel, arier haven is Escanderona of Alexan-
drette.

Acre of Sr. Jean d' Acre, door den veldtocht van Na-
poleon in 1798 bekend.

Jeruzalem, waar het heilige graf verstoond, en door
Roomsche en Grieksehe Geestelijken bewaakt wor-
dt.

Deze Provincie bevat in zich het oude Syrie, Phoe-
nicie en het beloofde Land of Palestina.

In Arabie:

Mecca, de geboorteplaats van den valschen Profet
Mahomed, niet ver van de Roodde Zee.

Medina, alwaar hij begraven is.

Derejer, welke de hoofdstad der Wechabiten, (eene
gezinde, die de Mahomedaansche godsdienst wil,

de zuiveren) thans, even als Mecca en Medina, meer
onder het gezag van den Stadhouder van Egypte, dan
van den Türkschen Keizer staande.

De volgende steden, in het zuiden van Arabie geleg-
en, behooren aan onafhankelijke Vorsten.

Mocha of Moka, van waar de beste koffij veel ver-
zonden wordt.

Beit el Hakik, in het gebergte, waar die koffij ge-
weit.

Aden, eene oude aanzienlijke koopstad, bij de Indi-
sche Zee.

Mascate, eene aanzienlijke stad, die veel handel
met Indië drijft, mede aan de Indische Zee.

In Irak zijn:

Bagdad, welker de hoofdstad van het Oosten, met een
millioen, thans slechts met 40,000 Inwoners, eene grens-
vesting aan de Tigris.

Basora, eene voornaame koopstad, niet ver van deze,
afde rivier.

Daar Hella ligt, was het oude Babylon.

In Diarbekir:

Diarbekir Oürfa en Mosul, van welke laatste men
meent, dat aldaar Ninive zoü gelegen hebben.

In Armenië.

Erzerum, met 100,000 Inwoners, in 1829 door de
Rusjen ingenomen.

Kars, eene goede vesting.

In Koukdistan, eertijds Assyrië geheeten, is niets
aanmerkelijks.

3. Vr. Welke zijn de voornaamste der Perzische bezi-

tingen?

A. Georgië en Russisch Armenië.

4. Nr. Welke zijn daarin voornaamste steden?

A. Tiflis, eene rijke koopstad, aan de rivier de Kūr.
Herbent, met een doortogt naar Perzië, aan de Kas-
pische zee.

~~E~~, mede eene grensvesting, niet verre van de
Aras.

Hierbij heeft men ook den berg Ararat, waarop de
ark, bij den zondvloed, bleef rusten.

ノ
イ
ノ
カ
ノ
大
ノ
水
ノ
カ
ノ
カ
ノ
カ

En bij den oorsprong van den Euphraat en Tigris, is
waarschijnlijk, het Paradijs geweest.

III. Hoofdstuk.

Van de overige Heerschappijen.

1. Nr. Welke zijn de voornaamste steden van Perzië?

A. Perzië, hetwelk in Oost-, West- en Zuid-Perzië
verdeeld wordt, bevat:

Teheran, de hoofdstad en verblijf des Konings.

Ispahan, voorheen de hoofdstad en residentie, de
zenderid, meeer met 800,000 Inwoners, thans me-
estal in puinhoopen veranderd, en nog slechts
100,000 zielen berattende.

Kaswin en Tauris, die mede eertijds hoofdplaatsen
waren. Te Tauris woont nog de erfgenaam van
den West-Perzischen troon.

Abou Scheer, aan de Perzische golf.

2. Nr. Welke zijn de hoofdplaatsen in Oost-Perzië?

A. Kandahar, Kabil, Pesjaveer en Balk, het oude
Baktra. In Zuid-Perzië zijn weinig aanzienlijke steden.

3. Nr. Aan wien behoort thans Oost-Indië?

A. Het is verdeeld in twee Schiereilanden en een
stuk van het vaste land, welk laatste of Indostan, bene-
vens het owestelijke schiereiland of Dekan, meestal aan de
Engelschen toebehoort, die zulks op allerlei wijzen aan de
oude eigenaars hebben ontnomen.

4. Nr. Welke voornaamste steden heeft men in Indostan?

A. Calcutta, de hoofdstad, aan de groote rivier de Ga-
nges, met 200,000 Inwoners.

Benares, aan de Ganges, de heilige stad der Indi-
anen, met 800,000 Inwoners.

Patna, waar veel Opium gekweekt wordt.

Agra en Delhi, oude hoofdsteden van den roogena-
miden Grooten Mogol, dien de Engelschen in zijn
paleis gerangen hielden.

Lahor, de hoofdplaats der Siëks, een Indisch Gem-
enebest.

5. Nr. Welke zijn de hoofdplaatsen in Dekan?

A. Poimnah, de hoofdplaats van het volk der Mara-
then.

Nagpur, in het oosten.

Goa, eene voortreffelijke stad, met eene haven, op de
kust van Malabar, aan de Portugeezen.

Pondichery, op de kust van Koromandit, eene
Fransche stad.

Madras of St. George, aan de Engelschen, met
200,000 Inwoners, ook op dezelfde kust.

Tranquibar, is een Deensche vesting.

6. V. Wien behoort het Oostelyke Schiereiland?

A. Aan drie Vorsten, den Koning der Birmans, wiens hoofdstad voorheen Ommerapoera, thans Ava is, den Koning van Siam, langs de rivier Menam, en dien van Cochin China en Tonquin.

7. V. Welke zijn de hoofdplaatsen van onafhankelijk Tartarje?

A. Het is onder tenige Mahomedaansche Vorsten verdeeld, en berust:

China, met 10,000 Inwoners.

Bochara, aan de Soehd, een Kasteel van den Ch^{an}, met eene Mahomedaansche Hooge School.

Samarkand, eene oude zeer aanzienlyke stad, welke de zetel van den verovera^r TAMERLAN.

8. V. Welke zijn de voornaamste steden van het Keizerrijk China?

A. Peking, de hoofdstad, die 3 mylen in den omtrek en 2 millioenen inwoners bevat, met een groot Keizerlyk Paleis ten noorden.

Nanking, eertyds de verblyfplaats van den Keizer, ten zuiden der rivier Kiang, met 1 millioen inwoners.

Canton, de voornaamste koopstad van geheel China, aan de rivier Bocca Tigris, met 1 millioen inwoners.

Tusschen China en Chineesch Tartarje is een muur van omtrent 300 mylen lang. In dit Chineesch Tartarje is de groote woestyn Kobi, en weinig goede steden.

9. V. Welke zijn de eilanden van Azië?

A. Het eiland Ceilon, behoorende aan de Engelschen. De Maldivische eilanden, die hunnen eigen Koning hebben.

Het eiland Sumatra, thans geheel aan de Nederlanders behoorende, met beste peper.

Het allermuchtbaarste eiland Java, meestal aan de Hollanders behoorende, met de steden Batavia, (thans zeer vervallen), Samarang, Sourabaya, Sourakarta en Djokjokarta.

Het eiland Borneo, van waar de Hollanders vele diamanten, edele gesteenten en kamfer plagten te halen.

De Philippijnsche eilanden, met de hoofdstad Manilla, behoorende aan de Spanjaarden.

De Moluksche eilanden, die aan de Hollanders toekomen, en kruidnagelen en muscaatnoten hebben.

Japan, hebbende zynen eigen Keizer, met de hoofdstad Jedo, welke 1 millioen inwoners heeft. Het land heeft ook een geestelyken Keizer, die hooft in de groote stad Miaco.

Over Afrika.

I. Hoofdstuk.

1. Vr. Hoe is Afrika gelegen?

A. Ten opzichte van Europa ligt het ten zuiden en is rondom met water omgeven; doch aan de grenzen van Azië is het, door de landengte Suez, daarmede vereenigd.

2. Vr. Welke zijn de hoedanigheden des Lands?

A. Dewijl Afrika regt onder den Evenaer ligt, is het er zeer heet en dus niet zeer vruchtbaar, uitgezonderd langs de kusten en boorden der rivieren. Men vindt er vele woestijnen die meer dan honderd mijlen lang zijn, waarin zich vele wilde beesten onthouden, als: olifanten, leeuwen, tijgers, panthers, slangen, Struisvogels en dergelyken. Men houdt Afrika voor ten minste driemaal zoo groot als Europa.

3. Vr. Welke is de aard der Inwoners?

A. De Inwoners zijn zeer wilde en onbeschaafde menschen. Ten noorden aan de Middellandsche Zee, zijn zij nog enigermate blank of bruin van vel: maar die in het midden wonen, zijn doorgaans zwart, daarom Negers of Zwarten genoemd.

4. Vr. Welke is de voornaamste Godsdienst in Afrika?

A. Die ten noorden wonen belijden meest het Moko, medaansche geloof; in het oosten, in Abyssinië, zijn ook vele Christenen, maar die zeer verbasterd zijn; en in het westen en zuiden zijn zij bijna allen Heidenen;

echter moet men hiervan de bewoners van de Volkplantingen der Europeanen uitzonderen.

5. Vr. Welke zijn der Zeeën van Afrika?

A. De Middellandsche Zee, die hetzelfde ten noorden bespoelt.

De Atlantische Zee, ten westen.

De Ethiopische Zee, in het zuiden.

De Indische en Roodde Zee, in het oosten.

6. Vr. Welke zijn de voornaamste Gebergten?

A. Het gebergte Atlas, ten noorden, het gebergte Kong, het Maangebergte en de Abyssinische Alpen in het midden, de Nieuwrelds- en Sneeuwbergen ten zuiden.

7. Vr. Welke zijn de voornaamste Rivieren?

A. De Nijl, stroomende ten oosten in de Middellandsche Zee?

De Senegal en de Gambia, loopende in de Atlantische Zee.

De Niger, waarvan de uitloop onzeker is, doch die van het westen naar het oosten vloeit.

De Zaire, van het noordoosten naar het zuidwesten in de Atlantische Zee loopende; de Zambese en de Cuama, van het westen naar het oosten in de Indische Zee vloeijende.

8. Vr. Hoe verdeelt men Afrika?

A. In twee stukken, een groot ten noorden in, een half zoo smal ten zuiden, en in acht bijzondere Landschappen, te weten:

1. Barbarje, waaronder ook gerekend is Biledulgerid en de woestijne Zaara.

2. Het land Nigritie, en

3. De kust van guinea, liggende dexe drie ten westen.
 4. Egypte.
 5. Nubië, en
 6. Abyssinië, liggende ten oosten.
- Voorts in het zuidelijke of kleinste stuk:
7. Het land der Kaffers en Hottentotten, benevens de Kolonie van de Kaap de Goede-Hoop
 8. Congo, en
 9. De Kust van Zanguebar.

Van alle dexe landen kent men weinig meer dan de zee-kusten en de oevers der rivieren; de binnenlanden zijn genoegzaam geheel onbekend.

II. Hoofdstuk.

Over de voornaamste steden van de drie eerste Landschappen.

1. Vr. Welke zijn de voornaamste steden van Barbarije?
- A. In Barbarije is het Keizerrijk Marokko, dat vier Koningrijken bevat, namelijk: Marokko zelve, met eene hoofdstad van denzelfden naam, benevens St. Crux en Saffia, aan de zee gelegen.
- Tix, een ander Koningrijk. Daarin is Tix, de hoofdstad, aan een riviertje van denzelfden naam, met 30,000 Inwoners.
- Mikines, de hofplaats des Keizers, ten westen van Tix.

Ceuta, eene Spaansche vesting, aan de Straat van Gibraltar.

De twee andere Koningrijken zijn Sisa en Sedjelme, sse.

Het Koningrijk Algiers ligt meer oostwaarts.

Daar in zijn:

Algiers, de hoofdstad, aan de Middellandsche zee, met 80,000 Inwoners.

Oran, eene Spaansche vesting, aan derzelfde zee.

Tunis en Tripoli, zijn beide Koningrijken, aan de Middellandsche zee. Dexe drie laatste Rijken staan meer of min onder het gebied der Turken.

Door Barbarije loopt het gebergte Atlas, waarvan de Atlantische zee den naam draagt.

2. Vr. Welke zijn de voornaamste steden van Nigritie?
- A. Sego, Tombuctou, Sakkatou en Birni of Bornoù, de hoofdsteden van Koningrijken der Nigers, welke dexe landen bewonen. Tombuctou en Kano zijn daarin de voornaamste handelsteden.

3. Vr. Welke zijn de voornaamste steden van de Kust van Guinea?

A. Daarin zijn geene aanmerkelijke steden. St. Georgio della China, op de Goudkust, is eene sterke vesting der Hollanders, en Cabo Cors der Engelsen, aan de Atlantische zee. Dexe Kust strekt zich uit van Nigritie af tot Congo. Zy wordt in verscheidene Kusten verdeeld, waaronder de Ivoor^{ivoor}kust, de Tand^{tand}kust, de Goudkust en de Slavenkust de voornaamste zijn.

III. Hoofdstuk.

Over de Landschappen ten oosten.

1. Vr. Welke zijn de voornaamste steden van Egypte?

A. Kaïro, de hoofdstad van geheel Egypte, aan den Nijl, met 250,000 Inwoners, en zeer veel koophandel do, or karavanen of kooplieden, die in groote troepen met kameelen reizen.

Alexandrië, eene beroemde koopstad, aan de Middellandsche zee, met 10,000 Inwoners.

Damiata, eene goede haven, aan dezelve zee.

Rosette is ook eene goede stad, mede aan de Middellandsche zee, met 10,000 Inwoners.

In deze landstreek valt zelden of ooit regen, echter is zij zeer vruchtbaar in koren, hetwelk door de overstroming van den Nijl veroorzaakt wordt, die jaarlijks 16 ellen hoog rijst.

2. Vr. Wat hebt gij van Nubië aan te merken?

A. Dat het zuidwaarts van Egypte gelegen is, en daar Congo en Sennar de hoofdsteden zijn, aan den Nijl.

3. Vr. Wat hebt gij van Abyssië aan te merken?

A. Dat zulks het eenige Christenland in Afrika is, rondom door hooge gebergten omgeven, en zelve zeer hoog liggende. De hoofdstad is Gondur; hier te lande ontspringt de Nijl, en loopt door het meer Txana.

IV. Hoofdstuk.

Over de Landschappen ten zuiden.

1. Vr. Welke zijn de voornaamste steden van Congo?

A. St. Salvador is de zitplaats des Konings, en de Lebuinde.

Loanda St. Paulo, behoorende aan de Portugeezen.

De Inwoners gaan meest voor Christenen door.

2. Vr. Welke zijn de voornaamste steden van Kafferland?

A. Daarin is de Kaapstad bij de Kaap de Goede Hoop, den zuidelyken uithoek van Afrika, met 18,000 Inwoners, Hollanders van afkomst, doch thans onder Engeland staande.

In den omtrek wonen de Hottentotten, verder op de geheel wilde Boschjesmannen. De Kaffers, een herdersvolk, zijn minder onbeschaafd.

Tot Kafferland rekent men ook Monomotapa, hetwelk men zegt zeer groot en rijk te zijn, maar het is weinig bekend.

Op de Kust Zanguëbar is Moxambique, eene stad der Portugeezen op een eiland, die zoo ongenadig is, dat al de ambtenaren, die men erheen zendt, behalve den Gouverneur, misdadigers zijn.

3. Vr. Welke zijn de eilanden van Afrika?

A. De Kanarische eilanden, in de Atlantische zee, behoorende aan de Spanjaarden.

De Madera-eilanden, ten noorden van de Kanarische, aan de Portugeezen.

De eilanden van Cabo Verde behooren aan de

Portugeezen.

Het Eiland St. Helena, ten westen van het zuidelijke Afrika, was van 1815 tot 1821 Buonaparte's verblijf, waar hij ook gestorven is.

Het Eiland Madagaskar, liggende ten oosten.

De Eilanden Mauritius en Bourbon, behoorende het eerste aan de Engelschen, het tweede aan de Franschen.

Over Amerika.

I. Hoofdstuk.

1. Nr. Hoe is Amerika gelegen?

A. Amerika, of de Nieuwe Wereld, is ten westen van Europa gelegen, en verder rondom door de Zeeën omrat.

2. Nr. Waarom noemt men het de Nieuwe Wereld?

A. Omdat het, nog maar even 330 jaren geleden, eerst ontdekt is, door CHRISTOPHORUS COLUMBUS, een Genuees van geboorte, en naderhand door AMERICUS VESPUTIUS, geboortig van Florence, naar wiens naam hetzelve genoemd is.

3. Nr. Welke is de hoedanigheid van het Land?

A. De lucht is er aan de zee-kusten niet gezond; maar het land is in zich zelf uitnemend, en voorna-

melyk zoo rijk in goud en zilver, dat de Spanjaarden verscheidene magtige zilvervloeden daaruit gehaald hebben.

4. Nr. Welke is het karakter der Inwoners?

A. De oorspronkelijke Inwoners, ten tijde der ontdekkings, waren zeer goedaardig; verscheidene millioenen daarvan zijn door de Spanjaarden uitgeroeid; velen van de overigen zijn tot de Roomsche Godsdienst gedrongen, andere zijn nog Heidenen en zeer woest. Het is merkwaardig, dat zij, hoewel ten-deele vrij beschouwd, vóór den omgang met de Europeërs, geen jzer noch huisdieren kenden. De Spanjaarden, Portugeezen en Engelschen hebben er volkplantingen aangelegd, die zich echter bijna allen vrijgemaakt hebben. De koloniën der Nederlanders en Franschen zijn van veel minder belang en behooren nog aan het Moederland.

5. Nr. Welke zijn de Zeeën van Amerika?

A. Ten westen heeft men de groote Zuid-Zee, ook de Stille Zee genoemd.

Ten oosten heeft men den Atlantischen Oceaen.

6. Nr. Welke zijn de voornaamste gebergten?

A. De Andes of Cordilleras, die van het zuiden naar het noorden, langs de Westkust, door het geheele werelddeel loopen, waaronder de Chimboraxo 20,000 voet hoog is, en de Alleghany-gebergte, in Noord-Amerika, bij de Oostkust.

7. Nr. Welke zijn de voornaamste Rivieren?

A. De rivier St. Laurens, stroomende in het oosten naar den Oceaen.

De Missisipi, loopende zuidwaarts naar de Golf van Mexico.

De Missouri en Ohio, stroomende in de Missisipi.

De Orinoco, loopende noordoostwaarts naar de Atlan-
tische zee.

De rivier der Amazonen, stroomende oostwaarts naar
diezelfde zee.

De Rio de la Plata, vallende zuidwaarts mede in
die zee.

8. *W.* Hoe verdeelt men Amerika?

A. Amerika wordt door eene landengte verdeeld in
twee deelen, als:

1. Noord-Amerika, en
2. Zuid-Amerika.

II. Hoofdstuk.

Over Noord-Amerika.

1. *W.* Hoe verdeelt men Noord-Amerika?

A. Gemeenlijk in vier deelen, te weten:

De Noordelijke Landen, van welke sommigen aan
Engeland toebehooren.

De vereenigde Staten van Noord-Amerika.

De vereenigde Staten van Mexico.

De Eilanden van Noord-Amerika.

2. *W.* Wat zijn de Noordelijke Landen?

A. Die bij de Baffinsbaai en Hudsonsbaai gelegen zijn,
als Labrador, Nieuw Wales, Nieuw Schotland, Nieuw
Brimsnijk, Kanada, Terre Neuve, enz.

3. *W.* Welke zijn de voornaamste steden derzelven?

A. Halifax, de hoofdstad van Nieuw Schotland, met

12,000 Inwoners.

Quebek, de hoofdstad van Canada, aan de St. Lawr-
ent-Rivier, met 4,000 Inwoners.

Montreal, in Canada.

4. *W.* Wat zijn de vereenigde Staten?

A. Landen die te voren aan Groot-Brittannië onderwo-
pen waren, en zich nu tot eene onafhankelijke Repub-
liek te zamen vereenigd hebben, en welke in de vol-
gende Provinciën verdeeld worden, als: Nieuw-Hampshi-
re, Maine, Massachusetts, Rhode-Eiland, Connecticut, Vermo-
nt, Nieuw-York, Nieuw-Jersey, Pensilvanië, Delaware, Ma-
ryland, Virginië, Noord-Karolina, Zuid-Karolina, Geor-
gië, Tenessee, Kentucky, Ohio, Michigan, Indiana, Illi-
nois, Missouri, Missisippi, Louisiana en Florida.

5. *W.* Welke zijn de voornaamste steden in dezelve?

A. Boston, eene groote melgeboorde stad, met eene
goede haven en 24,830 Inwoners, met verscheidene Genootsch-
appen en Fabrieken.

Nieuw York, de grootste koopstad, (voorheen Nieuw
Amsterdam) met bijna 150,000 Inwoners.

Philadelphia, aan de rivier Delaware, de grootste stad
der Vereenigde Staten, met 120,000 Inwoners, verschei-
dene nuttige inrigtingen en vele Fabrieken.

Washington, de zetel van het Congres, aan de Potoma-
k-Rivier, met vele fraaie gebouwen, in 1814 door
de Engelschen verbrand. De stad is nog klein, en
heeft 4,000 Inwoners.

Baltimore, eene aanzienlijke stad, met eene haven,
Portsmouth en Charlestown.

Nieuw Orleans, eene voornaame koopstad, aan den

mond van den Mississippi, met 10,000 inwoners en eene haven. Cincinnati, aan de Ohio.

Deze landen verdubbelen om de twintig jaren hunne bevolking; men ziet er jaarlijks nieuwe steden verrijzen.

6. Vr. Waaruit bestaat de Republiek der vereenigde Staten van Mexico?

A. Uit de voorheen Spaansche bezittingen Nieuw Mexico, Oud Mexico of Nieuw Spanje, en het Schiereiland Cali, Fornie, die het Spaansche juk hebben afgeworpen.

7. Vr. Welke zijn de voornaamste steden in dezelve?

A. Santa Fe, de zetel van een' Bisschop.

Mexico, de hoofdstad des Lands, bij een groot meer, eene uitnemend schoone stad, met ruim 100,000 inwoners.

Vera Cruz en Aquapulco, beide aanmerkelijke koopsteden en goede zeehavens, aan de Atlantische en Stille zeeën.

8. Vr. Welke zijn de eilanden van Noord-Amerika?

A. Dat zijn die eilanden, welke men in grooten getale ten oosten van het vaste land, in de Noordzee vindt; als de Eilanden van Terre Neuve, alwaar zeer veel kabeljaaiw tot stokvisch gerangen wordt, de Bermuddes, de Lucasische- en Antillische Eilanden.

Deze laatste worden verdeeld in groote en kleine Antilles, de eerste zijn: Cuba, behoorende aan Spanje, met de uitnemende haven Havana; Portorico aan dezelve Mogendheid, waar veel tabak groeit; Haiti, voorheen St. Domingo, thans eene Republiek van Negers en Chulatten, (die

uit Europeers en Negers voortkomen) en Jamaica, met de haven Kingston, behoorende aan de Engelschen, waar veel suiker en koffij geteeld wordt. De kleine Antilles zijn: Guadeloupe en Martinique aan Frankrijk; Barbados, St. Lucia en Tobago aan Engeland; St. Croix, St. Thomas en St. Jan aan Denemarken; St. Barthelemy aan Zweden; St. Eustatius, Saba, St. Martin, Curacao, Bonaire en Aruba, (waar men goud vindt) aan Nederland toebehoorende.

9. Vr. Zijn er nog meer eilanden?

A. Ja, de Azorische eilanden, liggende tusschen Europa en Amerika, en behoorende aan Portugal.

III. Hoofdstuk.

Over Zuid-Amerika.

1. Vr. Hoe verdeelt men Zuid-Amerika?

A. In de volgende deelen, te weten:

De Republiek Columbia.

Peru.

Bolivia.

Chili.

der Platu Gemesten.

} voorheen
aan Spanje
behooren,
de.

Het Keizerrijk Brazilië.

Fransch Guyana, Nederlandsch Guyana en Engelsch Guyana.

2. Vr. Welke zijn de voornaamste steden van Columbia?

A. Panama, aan eene landengte, en

Porto-Bello, eene schoone haven, aan de Mexicaansche zee.

Langs de Noorder-kust dexes lands heeft men ook Carthagena, Rio de la Hache, Caraccas, waaruit veel cacao en tabak wordt uitgeroerd, Cumaná en anderen.

Binnenslands heeft men Quito, eene der hoogst gelegene steden der wereld, met 50,000 Inwoners en Santa Fe de Bogota.

Aan de Zuidzee ligt Guayaquil.

3. Vr. Welke zijn de hoofdsteden van Perù?

A. Lima, voorheen de hoofdstad des Onderkoningi van Zuid-Amerika, met eene Universiteit, 40 Kl., posten, scholen voor de zeevaart enz., aan de zee. Zij is zeer onderkerig aan aardbevingen Cusco, de oude hoofdstad der inboorlingen, liggende landwaarts, in het zuidwesten, met twee Hooge Scholen, enz.

4. Vr. Welke zijn de voornaamste steenen van Bolivia?

A. Potosi en la Plata, alwaar voorheen rijke zilvermijnen waren.

5. Vr. Wat valt in de Plata-Gewesten op te merken?

A. Buenos Ayres, niet ver van den mond der rivier de la Plata, met eene Hooge School, goede haven en 40,000 Inwoners.

Assomption, St. Fe, Mendoza, Cordova, en meer andere steden.

6. Vr. Wat is in Chili merkwaardigs?

A. In Chili zijn:
St. Jago, toegenaamd de Chili, met eene Hooge

School, Munt, en 46,000 Inwoners.

Valparaiso, la Concepcion, Valdivia en meer andere.

7. Vr. Aan wie behoort Brazilië?

A. Voorheen aan Portugal, thans is het een onafhankelijk Keizerrijk. Het heeft goud, zilver, diamanten, en onbegrijpelijk veel andere natuurvoortbrengselen, doch is zeer slecht bevolkt.

De voornaamste steden daarin zijn:

Rio Janeiro, de hoofdstad en zetel des Keizers, met 110,000 Inwoners.

St. Salvador, de oude hoofdstad, aan de Baai van Todas los Santos, met 100,000 Inwoners, doorgaans Bahia genaamd.

Pernambuco, eene goede haven, weleer de hoofdstad der Nederlanders in Brazilië.

St. Paulo, Villa Rica, Cijaba, en andere binnenlandsche steden.

8. Vr. Wat is in Guyana op te merken?

A. In Fransch Guyana, de ongeronde stad en haven Cayenne, een verbannings-oord voor Staatsmisdadigers.

In Nederlandsch Guyana of Suriname, de stad Paramaribo met 10,000 Inwoners, en het fort Amsterdam.

In Engelsch Guyana (aan de Hollanders ontnomen) of de Koloniën Berbice, Essequibo en Demerarij, is Stabroek of Georgetown de voornaamste stad.

Ten zuiden van Zuid-Amerika, is het land der Patagoniërs, zeer groot, die meestal te paard rijden, en het Nieuwland, waar de dom-

ste en riuwste van alle menschen wonen.
Kaap Hoorn, door de Hollanders ontdekt, is daarvan
de zuidpunt.

IV. Hoofdstuk.

Over Australië en de Noordsche eilanden.

1. Vr. Wat verstaat gij door Australië?

A. Alle die eilanden welke ten oosten der Oostindi-
sche eilanden tot aan de westkust van Amerika in het
zuidelijk halfrond gelegen zijn.

2. Vr. Welke eilanden behooren hiertoe?

A. Nieuw Holland in het zuiden, oorspronkelijk
door zeer rijke inwoners, thans ook grootendeels door
Engelsche gewezene misdadigers bewoond, waer de stad
Sidney Cove, in Nieuw Zuid-Wallis, met een heerlijke
haven, 3 Scholen en eene Courantdrukkerij, het eiland
Norfolk, van Diemenland, enz. met eenen Archipel van
160 eilanden: door Hollanders ontdekt.

Nieuw Guinea, of het land Paponas, door zwar-
ten bewoond, met de Stephens-, enz. Eilanden,
Socijsade, enz.

Nieuw Brittanje, benevens de Salomons-, Port-
lands- Maarschalks- of Lord Milgraves- Eila-
nden, dat van den Hertog van York, enz.

3. Vr. Verder?

A. De Admiraliteits- Eilanden.

Nieuw Georgië

De Eilanden der Koningin Charlotte.

De nieuwe Hebriden, waaronder Tanna, met eenen
ruispijpenden berg en heete bronnen, het Heilige
Geest- Eiland.

Nieuw Caledonië.

Nieuw Zeeland door ABEL TASMAN in 1642 ont-
dekt, uit twee Eilanden bestaande, en door men-
schen bewoond.

De Eilanden Amsterdam (Tongatabou), Rotterdam
(Anamoka), het laatste met twee Wilkanen,
en Middelburg, mede door TASMAN ontdekt.

De Schippers- en Gezelschaps- Eilanden, waaron-
der het grootste is Otahiti, door zeer vriende-
lijke menschen bewoond, die thans alle Protes-
tantsche Christenen zijn, en waarran velen
lezen en schrijven kunnen.

De Gewaarlyke, de Markiezen-, de Sandwichs- Ei-
landen, waaronder Owaïhi, daar in 1779 de be-
roemde reiziger COOK vermoord is. Ook op deze
eilanden, waarran de inwoners vernuftig zijn
en veel koophandel drijven, begint het Chris-
tendom zich uit te breiden.

Het Paasch- Eiland, door den Hollander ROGGEVEEN
in 1724 ontdekt, waarop men groote reike afgods-
beelden vindt.

4. Vr. Welke zijn de Noordelijke Eilanden, die niet
tot Australië behooren?

A. Groenland, alwaar men ook vindt de bekende
Straat Davis, dus genoemd naar JOHN DAVIS, een
Engelschman, die dezelve in 1585 ontdekt heeft, alwa-
ar men vele walvischen vangt.

Spitsbergen ^連 een zeer groot Eiland, strekkende zich een goed gedeelte uit naar het Noord, er-Aspint, zijnde door de Hollanders ontdekt in 1596, en dus genoemd om de hooge en spitse bergen.

Woots Edges-Eiland, het Beeren-Eiland, Jan Majen-Eiland en meer anderen.

Nora Zembla, bij de kust van Siberië wordende gedeeltelijk door de Straat Maaigat daarvan afgescheiden. Het is ook door de Hollanders ontdekt.

Het Compagnies-Land, liggende dicht bij het Japansche eiland Jesso, door de Hollanders ontdekt.

Verder zijn er nog eenige nielnde landen ontdekt door de Russen.

5. V. Wat is voor ons bijzonder bij deze Eilanden opmerkelijk?

A. Dat een groot gedeelte daarvan door Hollanders ontdekt is, hoewel echter naderhand ook COOK, eens Engelschman, en LA PEYROUSE, een Franschman, genigtige ontdekkingen gedaan hebben.

6. V. Welke eene evenredigheid is er nu wel tuschen het land en het water op den geheelen aardbol?

A. Men rekent, dat het land omtrent een derde gedeelte, en het water twee derde gedeelten uitmaakt.

尾張

伊藤圭介藏板

風集
伊藤主介藏

